

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKA

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

*Vojtěch
Martínek*

└ Návrat Vojtěcha Martínka

Mezi lidmi dnes stoupá zájem o příběhy, které oživují důvěrně známá místa našeho blízkého okolí, stejně jako si člověk velmi rád prohlíží staré fotografie domovských krajin a měst. Snažíme se tak vnímat to, co už dnes v okolním prostoru není vidět, pochopit svět, v němž jsme nežili, ale který nás stále ovlivňuje. Někteří z obyvatel Ostravska pak zároveň vyhlíží zjevení spisovatele, který by barvitě vyličil pohnuté osudy tohoto regionu. Nějak jsme přitom pozapomněli, že takového autora už dávno máme – Vojtěcha Martínka.

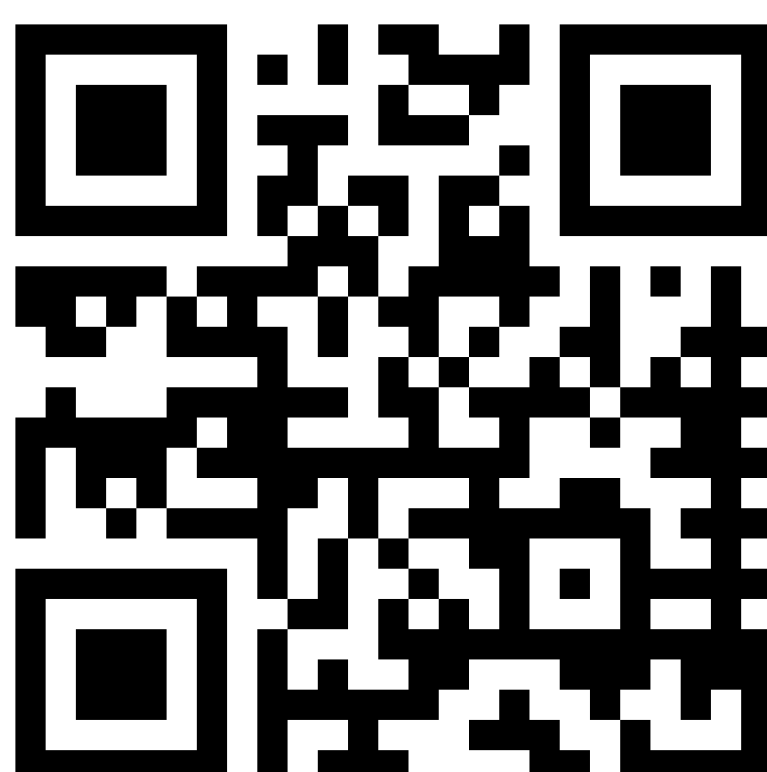
V letošním roce si připomínáme 60 let od jeho úmrtí. Při této příležitosti připravila Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ve spolupráci s Centrem regionálních studií Filozofické fakulty Ostravské univerzity portál, který přibližuje osobnost a dílo Vojtěcha Martínka široké veřejnosti. Obrazový materiál poskytlo především Slezské zemské muzeum, Památník Petra Bezruče. Portál je dostupný na adrese: www.vojtech-martinek.cz.

Výstava, kterou máte nyní možnost zhlédnout, přináší malou ochutnávku z portálu. Představuje Vojtěcha Martínka nejen jako spisovatele, ale i literárního historika, novináře, středoškolského učitele, knihovníka, rozhlasového pracovníka, komunálního politika, dramaturga, osvětového pracovníka a v neposlední řadě jako člověka.

Autoři výstavy a portálu:

Monika Oravová, Marcela Stehlíková,
Pavla Szöke (Moravskoslezská
vědecká knihovna v Ostravě)

Jakub Ivánek, Jan Malura, Lukáš Pěchula,
Roman Polách, Petr Lexa Přendík,
Svatava Urbanová (Ostravská univerzita)

www.vojtech-martinek.cz

Vojtěch Martínek kolem roku 1945

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKY

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

Vojtěch
Martínka

Životní osa Vojtěcha Martínka

- 1887**
 - 11. dubna se narodil v Brušperku.
- 1900–1908**
 - Studoval na Matičním gymnáziu v Moravské Ostravě.
- 1908–1913**
 - Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (zprvu klasickou filologii, od roku 1909 češtinu a němčinu).
- 1914**
 - V únoru nastoupil jako profesor na Matiční gymnázium v Moravské Ostravě, kde vyučoval až do roku 1947.
 - 23. května se oženil s Otílií Klegovou.
- 1916**
 - Byl mu udělen titul doktora filozofie (disertační práce *Hálek a polský romantismus*).
- 1918**
 - Stal se redaktorem *Moravskoslezského deníku* a jeho románové přílohy, dále *Moravskoslezského sborníku* a jeho beletristické přílohy *Naše země*.
- 1924–1931**
 - Časopisecky a následně knižně vycházela Martínkova klíčová románová trilogie věnovaná Ostravsku s názvem *Černá země*.
- 1939–1945**
 - Věnoval se tématu domova, psal pohádky a započal práci na druhé románové trilogii *Kamenný řád*. Vzdor proti okupaci vyjádřil básnickou sbírkou *Monology Jury Třanovského*.
- 1945**
 - 24. srpna se narodil druhé sestře Otílie Martínkové syn Vojtěch Sedláček, kterého manželé Martínkovi záhy adoptovali (stal se lékařem).
- 1945–1960**
 - Nové knihy psal už méně (vznikl ještě poslední díl trilogie *Kamenný řád* a dvě sbírky básní). Působil jako předseda Moravského kola spisovatelů, Společnosti Petra Bezruče v Opavě a literární sekce Sdružení slezských umělců. V roce 1949 byl jmenován vedoucím ostravské pobočky Svazu československých spisovatelů.
- 1960**
 - 25. dubna zemřel ve vítkovické nemocnici.

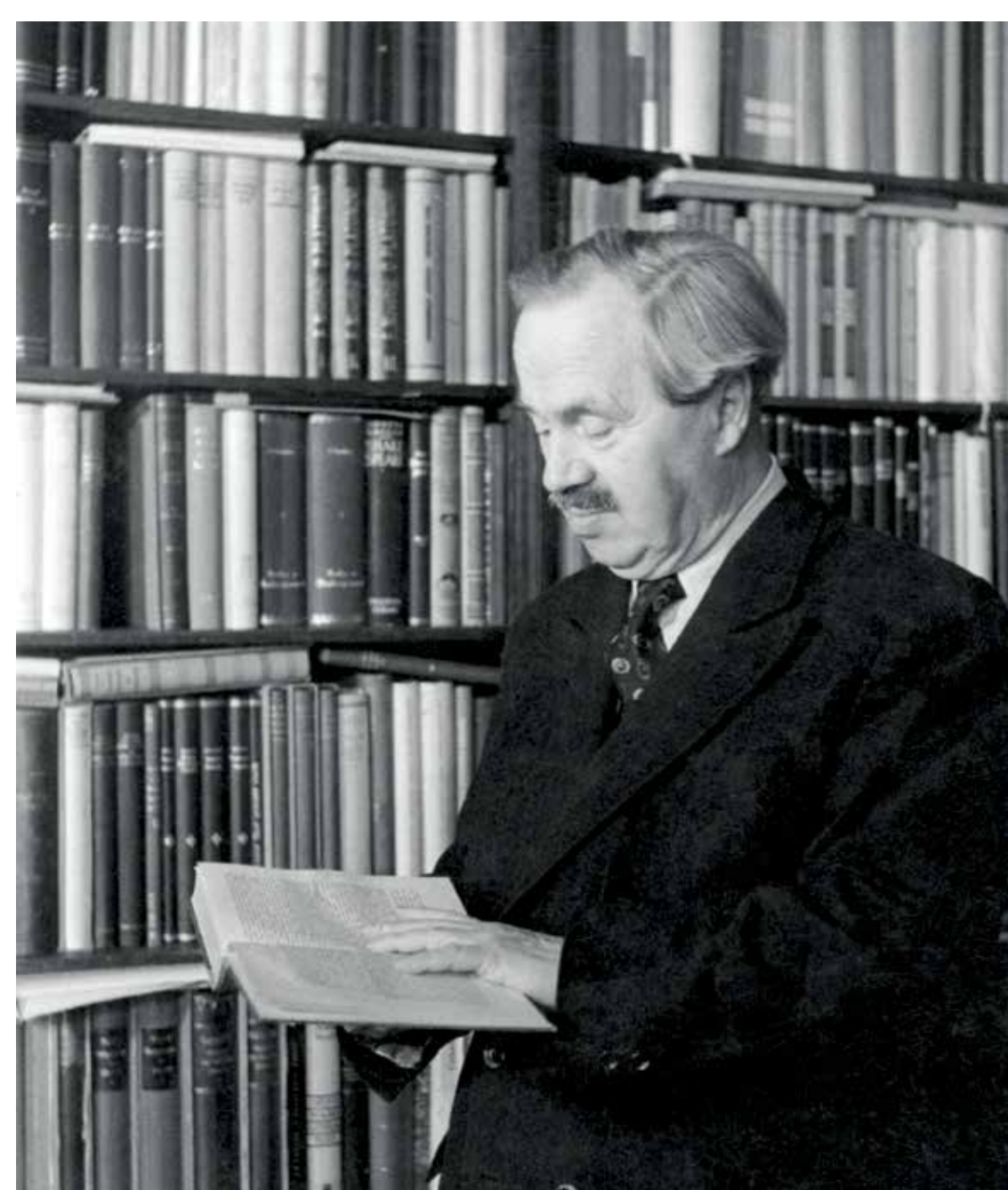
Vojtěch Martínka v době dospívání

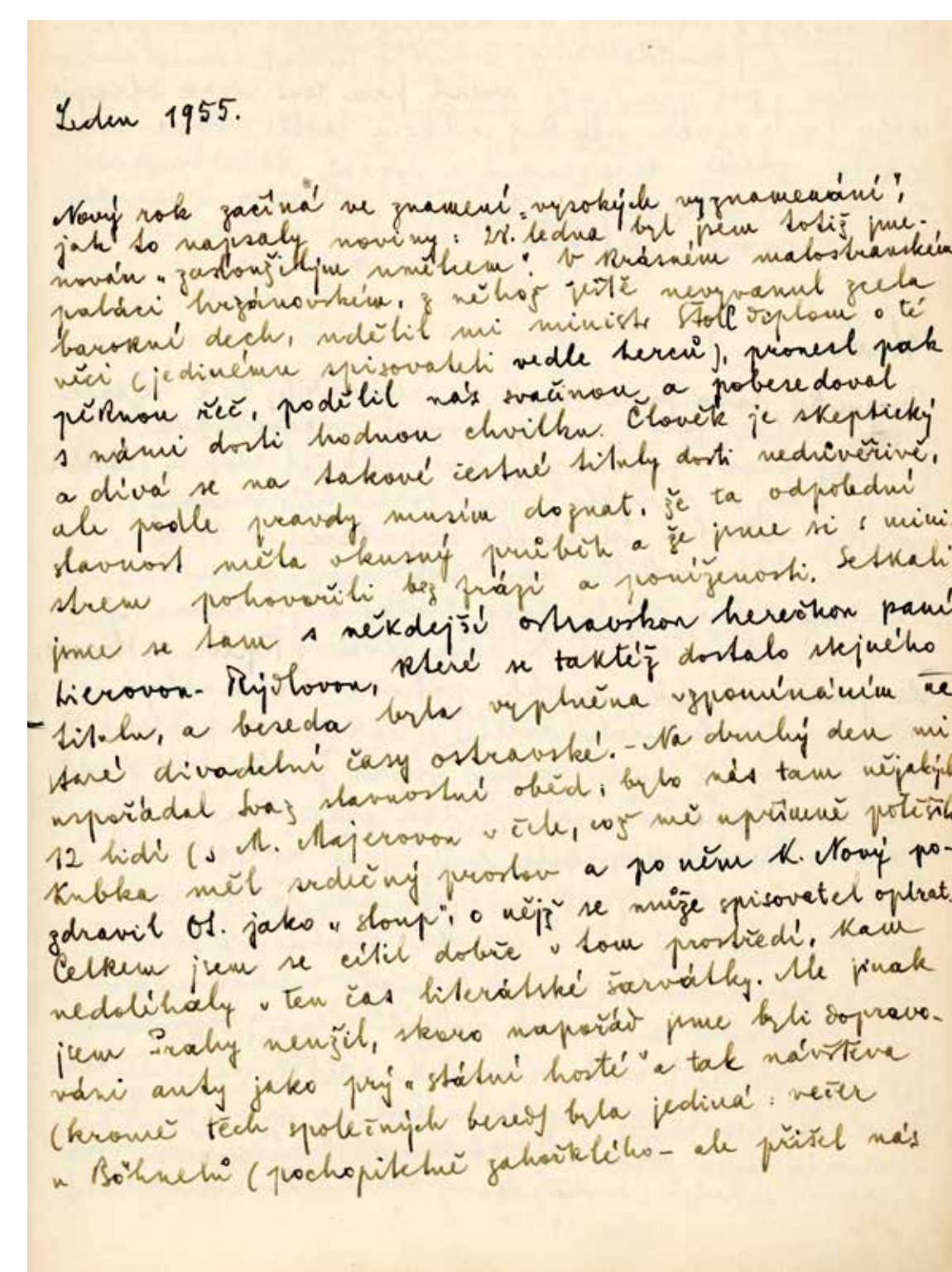
Vojtěch Martínka na pohlednici asi z přelomu 20. a 30. let 20. století, foto Boček & Valentík, Moravská Ostrava, vydal V. J. Krýsa, Plzeň

Vojtěch Martínka při doktorských promócích 26. července 1916, foto Josef Faix, Praha

Vojtěch Martínka ve své knihovně roku 1957, foto František Krasl, Místek

Ukázka z Martínkova deníku

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKA

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

Vojtěch
Martíněk

Místopis Vojtěcha Martínka

OSTRAVA
Současná mapa

1 | Brušperk

Brušperk je rodištěm Vojtěcha Martínka. Jeho rodný dům byl v minulosti radikálně přestavěn, avšak slavného rodáka připomíná dodnes pamětní deska, již vytvořil místní sochař Bohumil Fiala. Brušperku věnoval Martínek více svých prací, především pak historický román *Stavy rachotí*.

Brušperk na fotografii z doby kolem roku 1960, kdy Martínek zemřel (pohlednice Orbis)

2 | Hrabůvka

Hrabůvka se Martínkovi stala útočištěm v těžkých časech první světové války. Sňatkem s Otílií se Martínek stal švagrem Josefa Klegy, tehdejšího starosty Hrabůvky. V roce 1929 si pak manželé Martínkovi nechali postavit prostornou vilu v blízkosti hrabůveckého kostela. Hrabůvka se dostala mj. do trilogie *Černá země*, např. v podobě významného symbolu zdejší krajiny, jímž je Hrabůvecká halda.

Martínkova vila v Hrabůvce, stav okolo roku 1970

Matiční gymnázium v Moravské Ostravě, celoživotní působiště Vojtěcha Martínka, stav před rokem 1918

3 | Ostrava

S Ostravou je spjata značná část života Vojtěcha Martínka, mj. díky jeho studiu a učitelskému působení na Matičním gymnáziu. Většina příběhů z knih Vojtěcha Martínka se více či méně k Ostravě vztahuje. Ostrava je například jedním z hlavních dějišť Martínkovy první trilogie *Černá země*.

4 | Vítkovice

V době svých studií na Matičním gymnáziu bydlel Martínek u nevlastního bratra Rudolfa v dělnické kolonii Vítkovických železáren, později působil ve Vítkovicích jako správce městské knihovny. Vítkovice se odrážejí mimo jiné v obou románových trilogiích.

Část Moravské Ostravy s výhledem na panorama Vítkovic na pohlednici z přelomu 19. a 20. století

5 | Beskydy

Vojtěch Martínek se často oddával beskydské turistice, byl to jeho velký koníček. V Beskydech se odehrává řada jeho děl (*Až na dno*, *Než se kořeny uchytí* atd.). Tyto hory se zrcadlí rovněž v Martínkově poezii, mj. prostřednictvím zbojnické tematiky.

Panorama Moravskoslezských Beskyd, skládací pohlednice ze 30. let 20. století

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKY

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

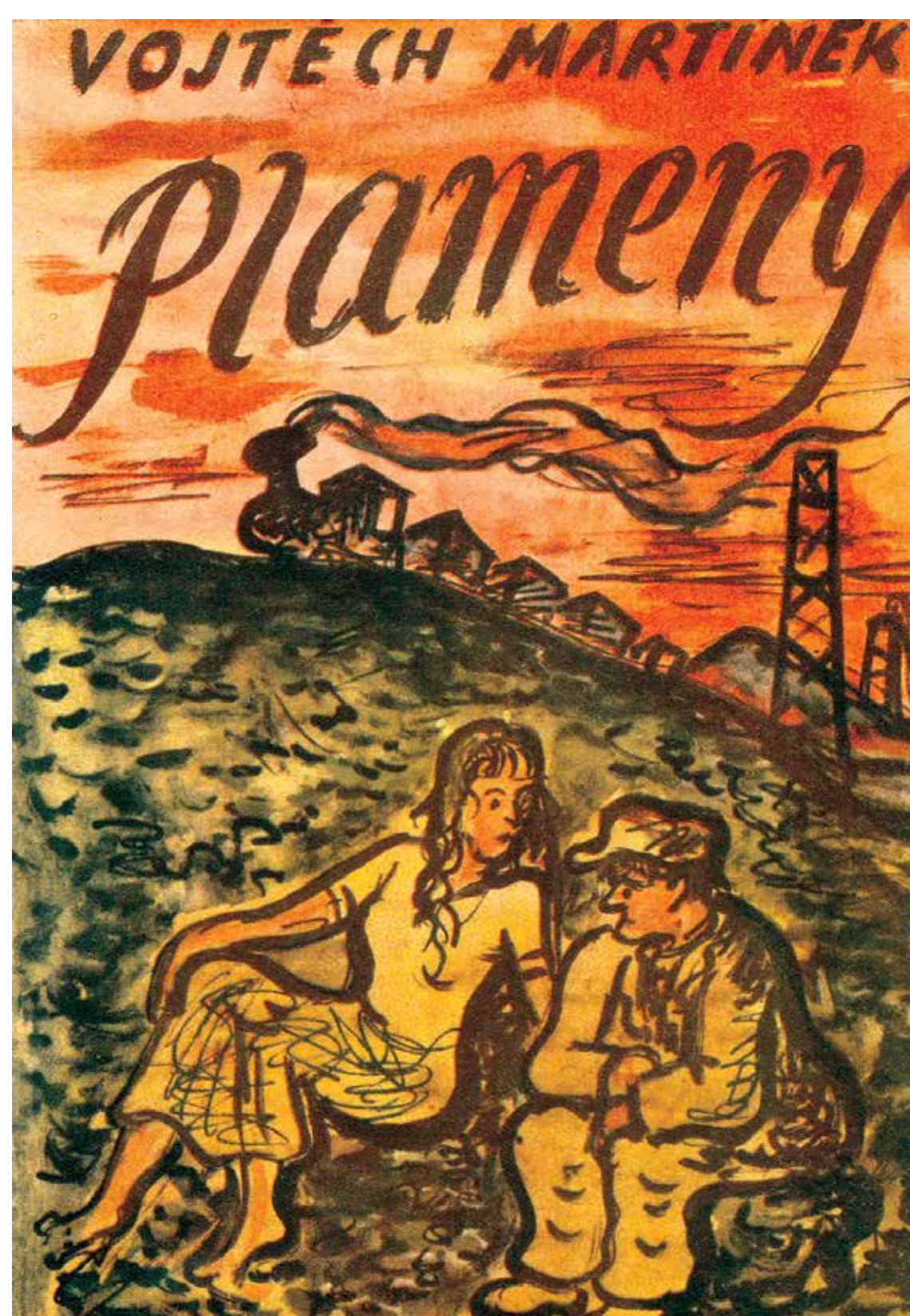
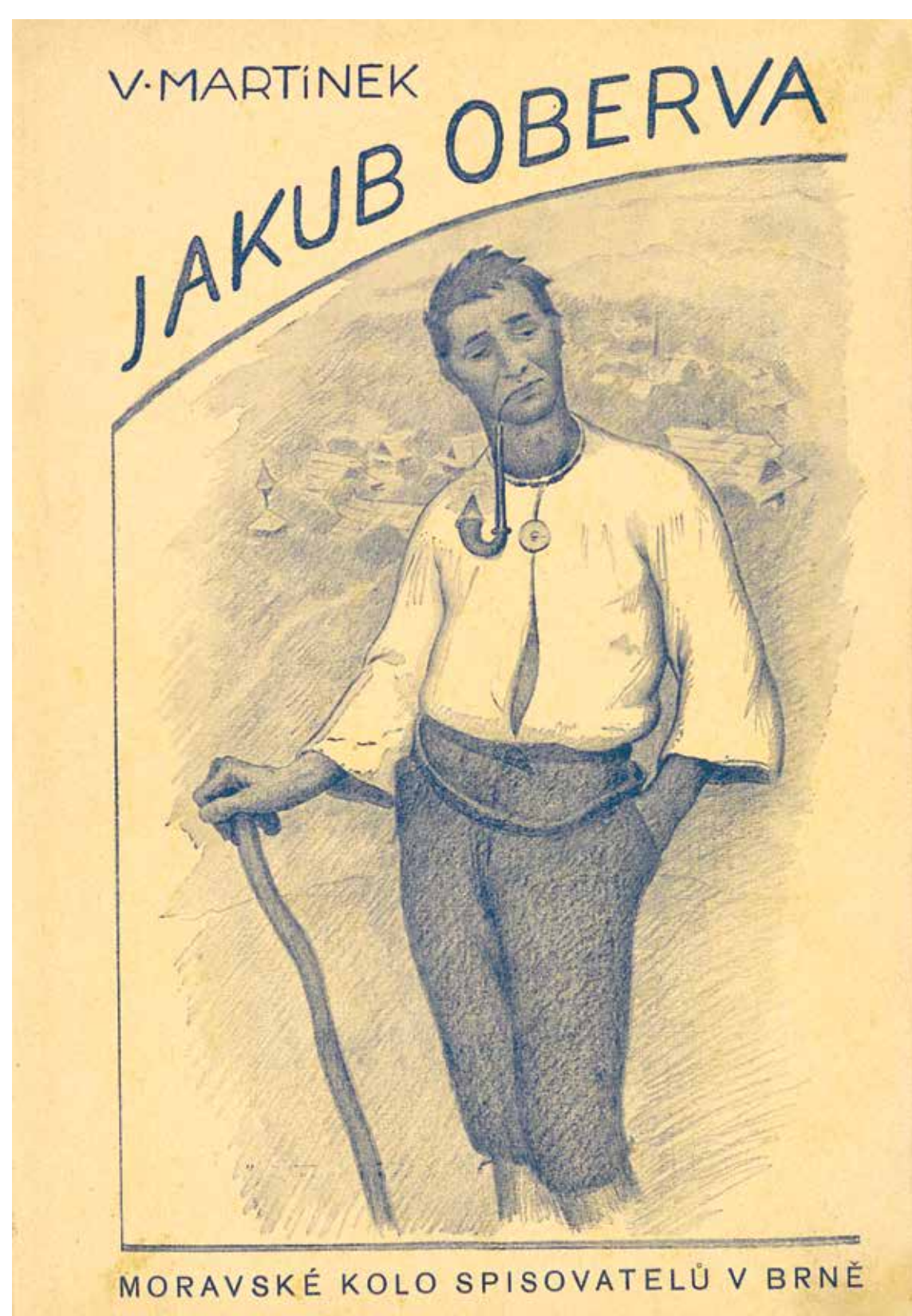
Vojtěch
Martíněk

Trilogie Vojtěcha Martínky

Mezi nejvýznamnější a nejznámější díla Vojtěcha Martínky patří bezesporu jeho dvě románové trilogie – *Černá země* a *Kamenný řád*. Obě se dočkaly i televizního zpracování.

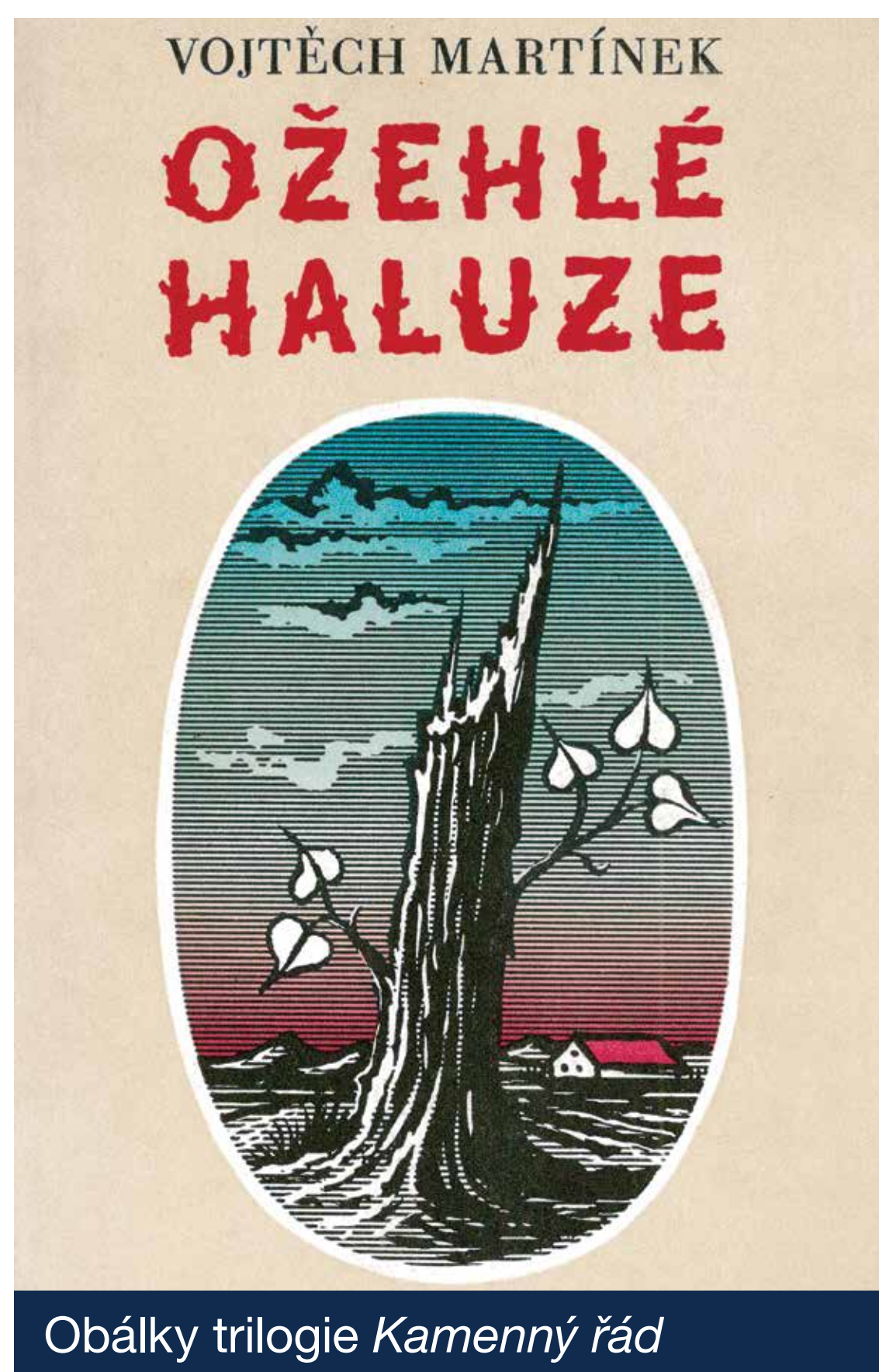
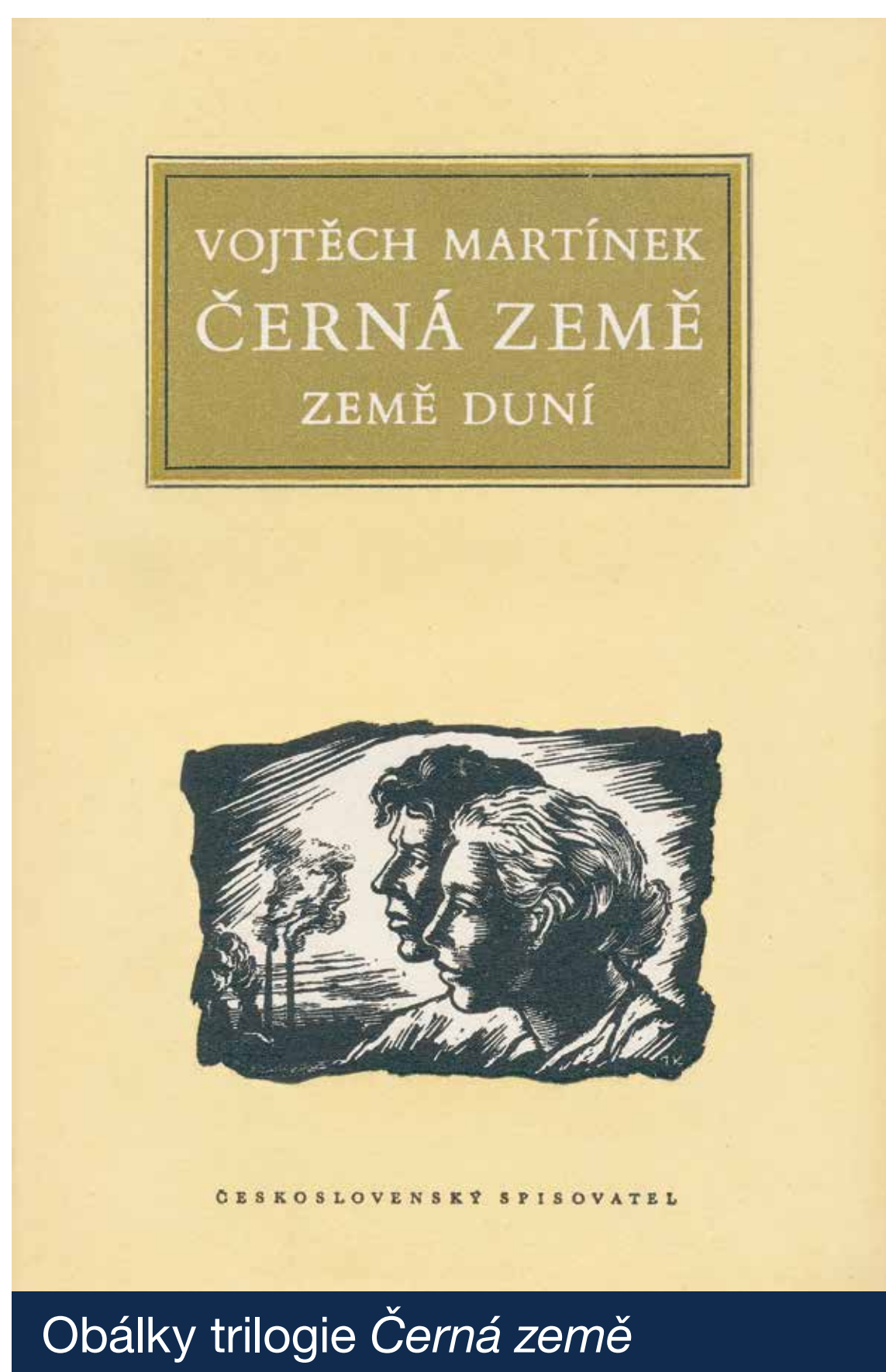
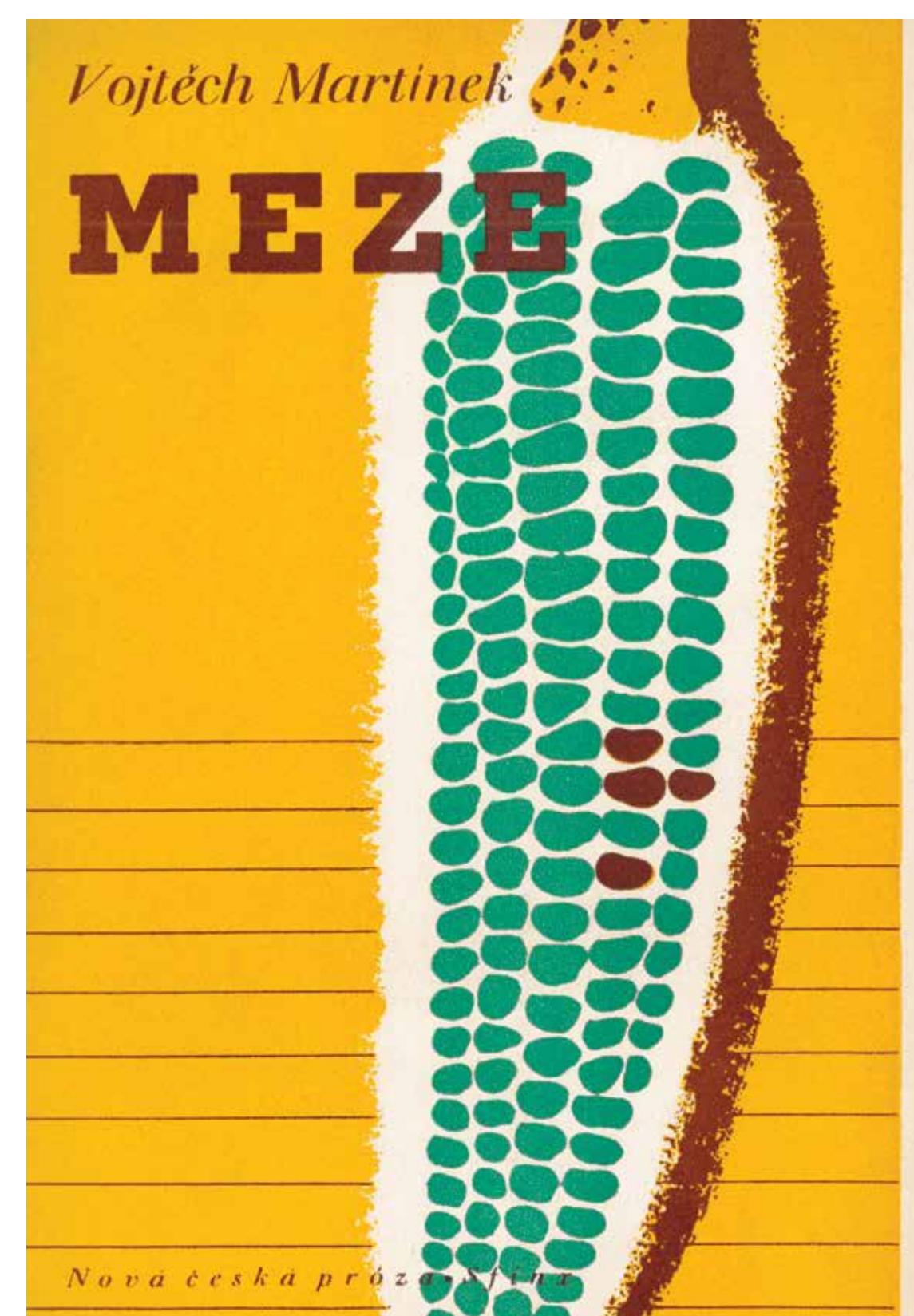
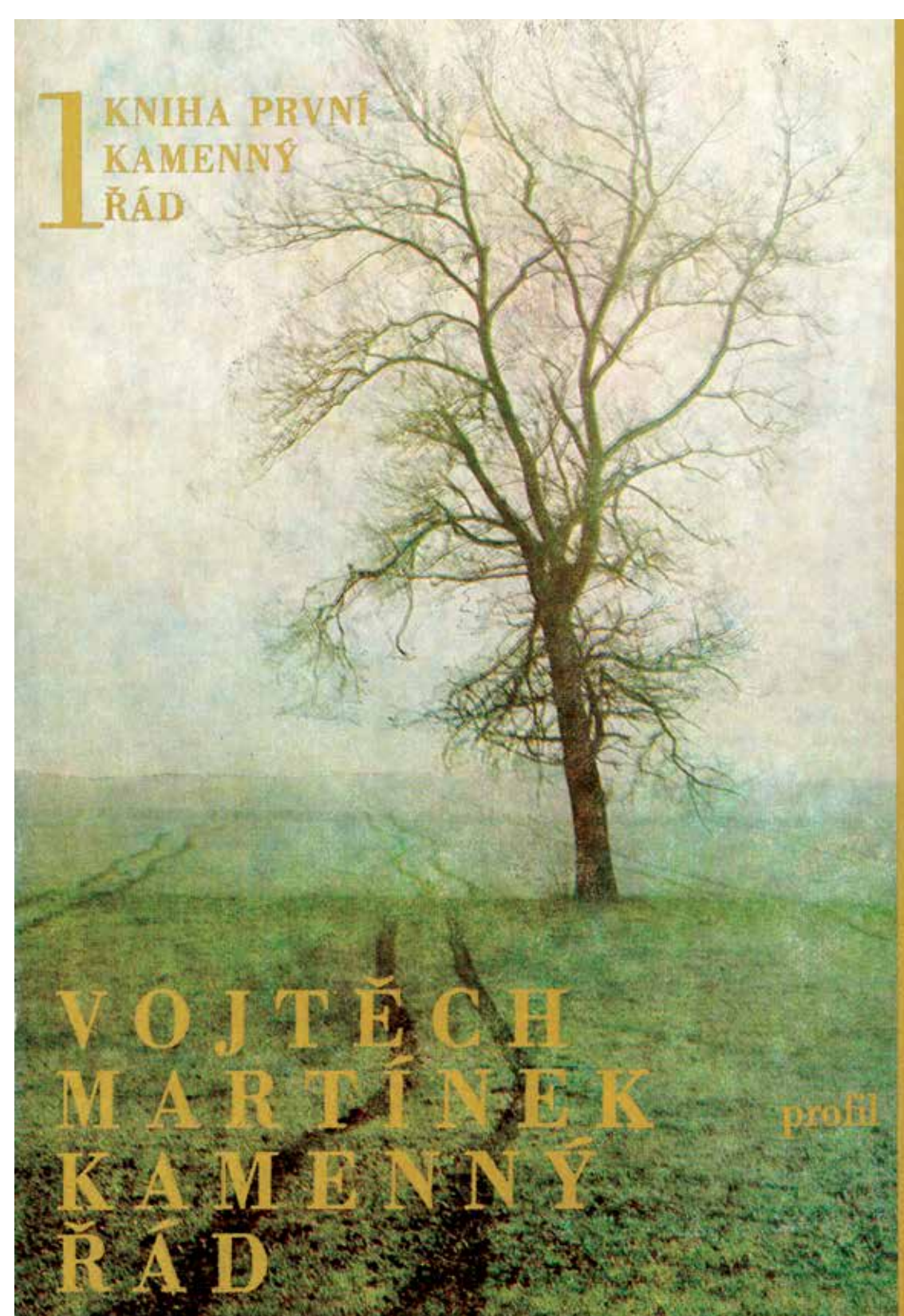
Černá země – Jakub Oberva (1926), Plameny (1929), Země duní (1932)

Trilogie podává v bohatém realistickém vyprávění obraz života na Ostravsku od 90. let 19. století do vzniku Československa v roce 1918. Martíněk na této románové kronice pracoval deset let. Chtěl ukázat proměnu „člověka půdy“ ve vykořeněného, anonymního „otroka strojů“, v širším záběru pak zanikání venkovského světa s jeho tradičními hodnotami a vzestup moderní, agresivní industriální metropole. Zároveň se tu v syrových, až naturalistických líčeních zobrazují sociální a národnostní problémy Ostravy.

Kamenný řád – Kamenný řád (1942), Meze (1944), Ožehlé haluze (1956)

Příběh rodiny Poštulkových se odehrává v průběhu dvacátých až čtyřicátých let 20. století na ostravské periferii i v Ostravě samotné. Děj začíná na venkovském statku po první světové válce. Starý hospodář Cyril umírá a jeho žena usiluje o předání gruntu do rukou syna Antonína, ten však zprvu odmítá... Zásadním tématem trilogie zůstává problematika rodu, proměny starých hodnot a jejich nahrazení hodnotami novými. Do popředí se dostává také téma emancipace žen.

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKY

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

Vojtěch Martíněk

└ Romány a povídky Vojtěcha Martínka

Vedle známých románových trilogií je Martínek rovněž autorem několika samostatných románů a povídkových souborů. Zde je výběr některých z nich.

Žena a peníze | 1928

Humoristický román v duchu prvorepublikových komedií

Až na dno | 1937

Tragický příběh neobyčejně silné venkovské dívky

Stavy rachotí | 1939

Historický román z prostředí soukenického Brušperku

Větvky jalovcové | 1941

Historické povídky a obrazy z rodného kraje

Trojí cesta Blažeje Potěšila | 1942

Tři humorně laděné příběhy ze života mladého učitele

Povídka o Maryčce hříšnici | 1944

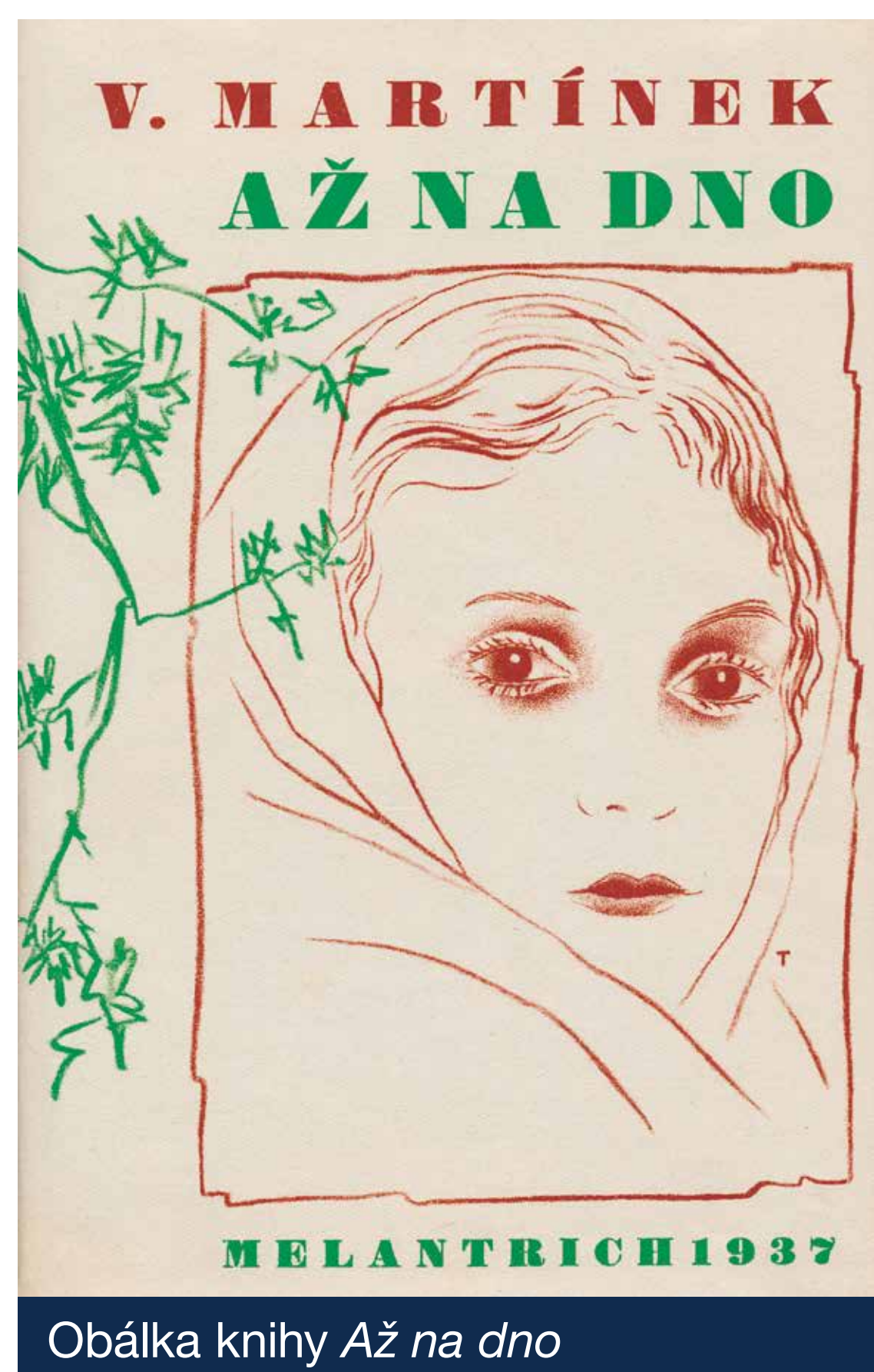
Novela zachycující nešťastný osud dívky z maloměsta

Jizva na tváři | 1946

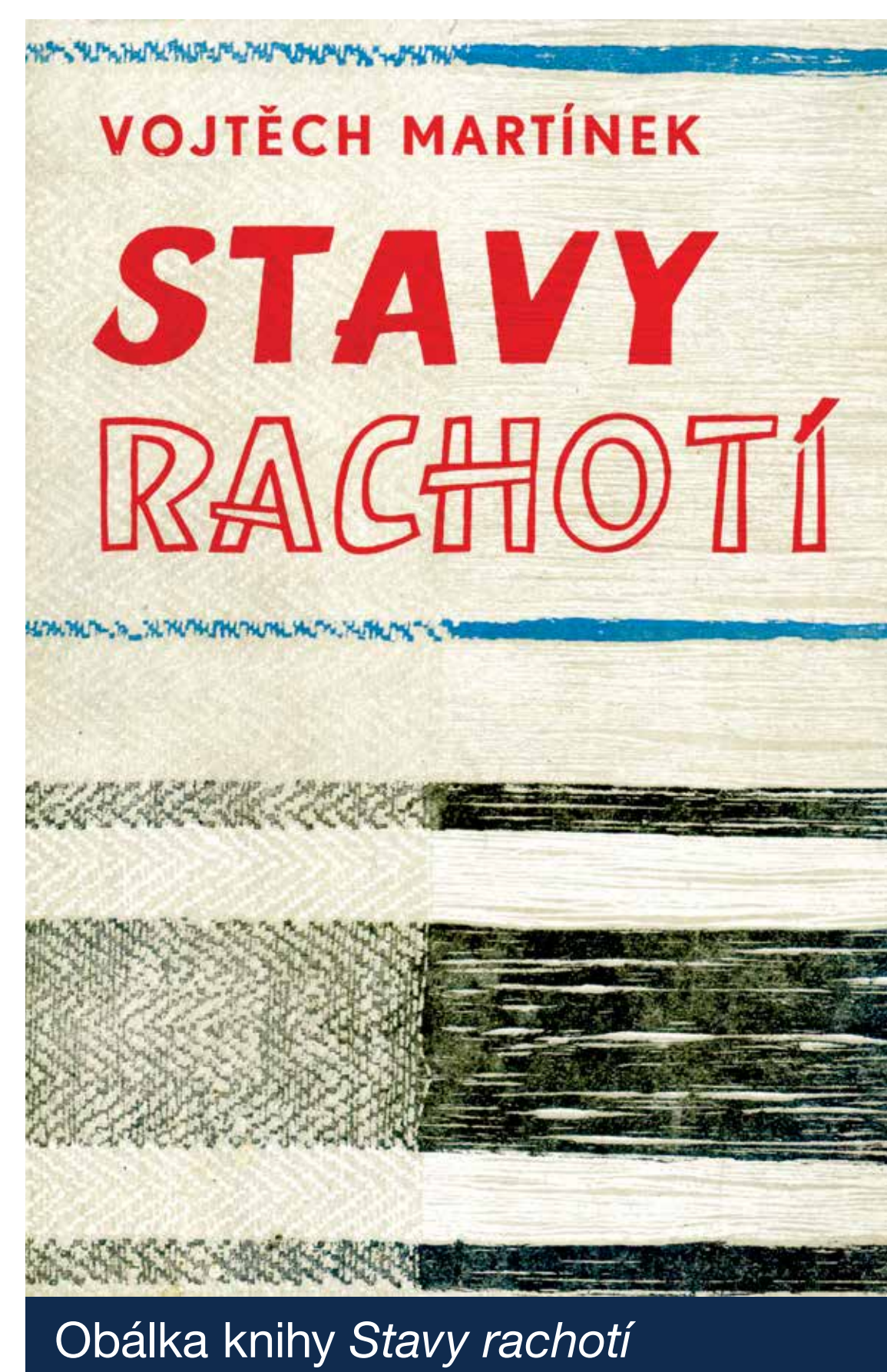
Melodramatické líčení rodinného sváru mezi otcem a synem

Brušperk – rodiště Vojtěcha Martínka, v němž se odehrává několik jeho děl

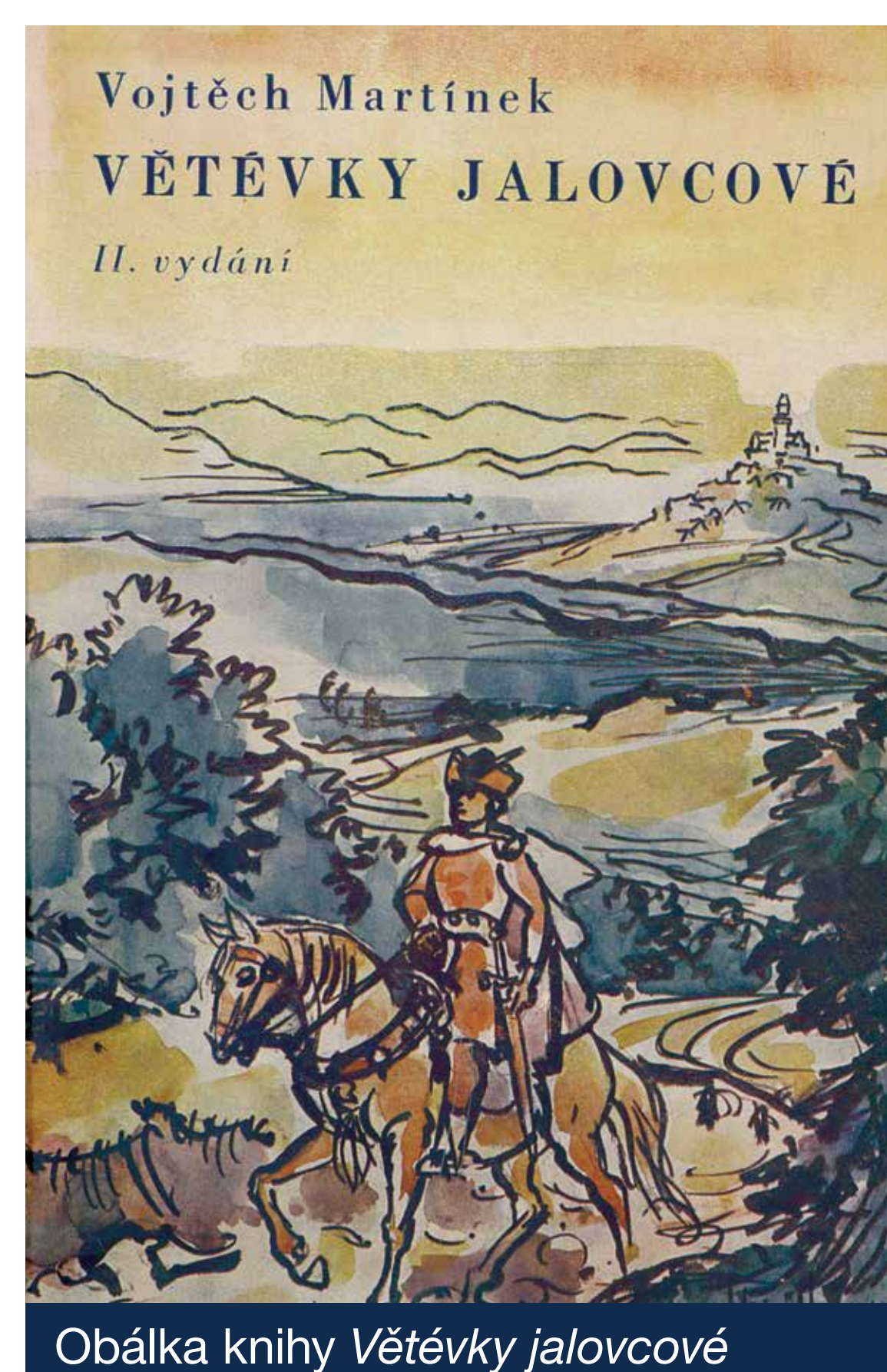
Obálka knihy *Až na dno*

Obálka knihy *Stavy rachotí*

Obálka knihy *Trojí cesta Blažeje Potěšila*

Obálka knihy *Větvky jalovcové*

Knihovna Vojtěcha Martínka na Ostravské univerzitě

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKA

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

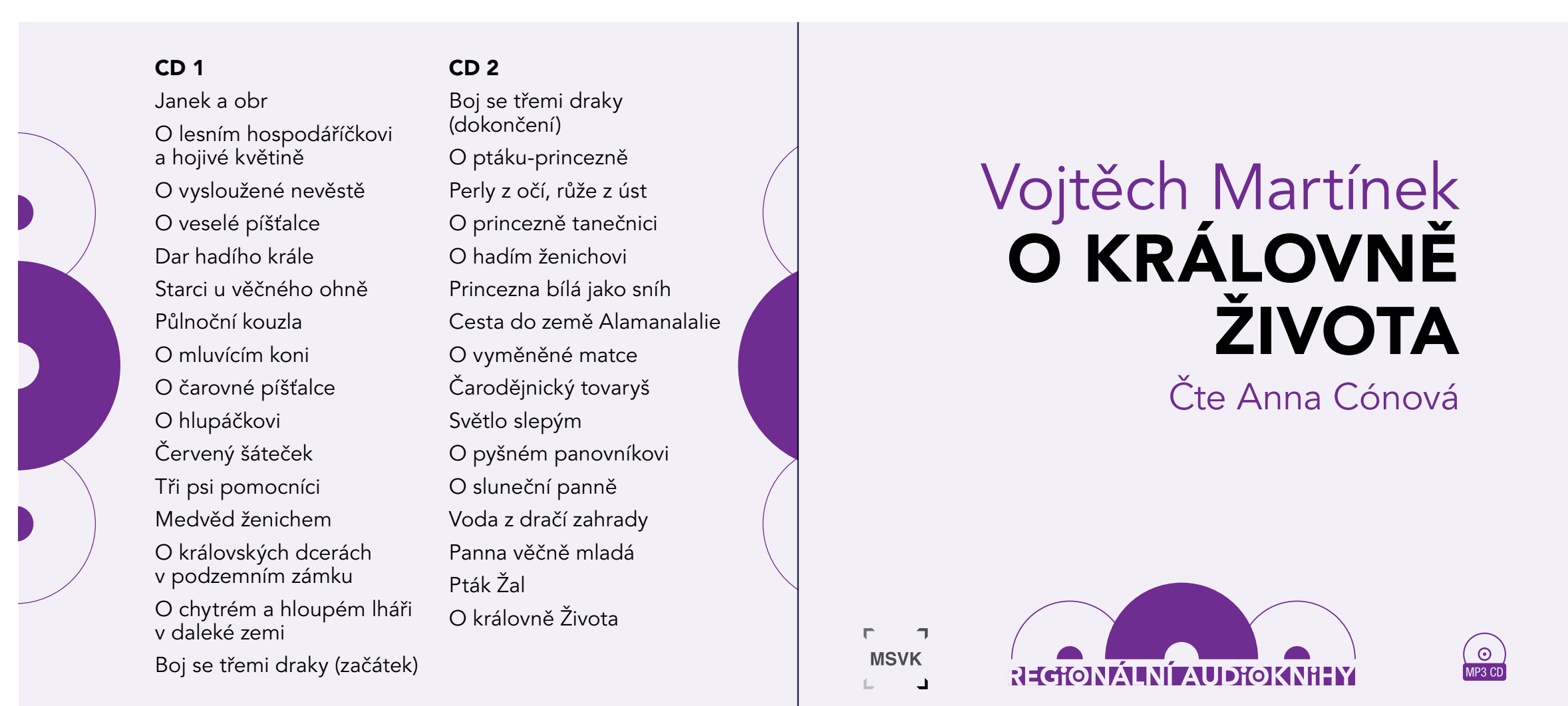
Vojtěch
Martíněk

└ Pohádky a básně Vojtěcha Martínka

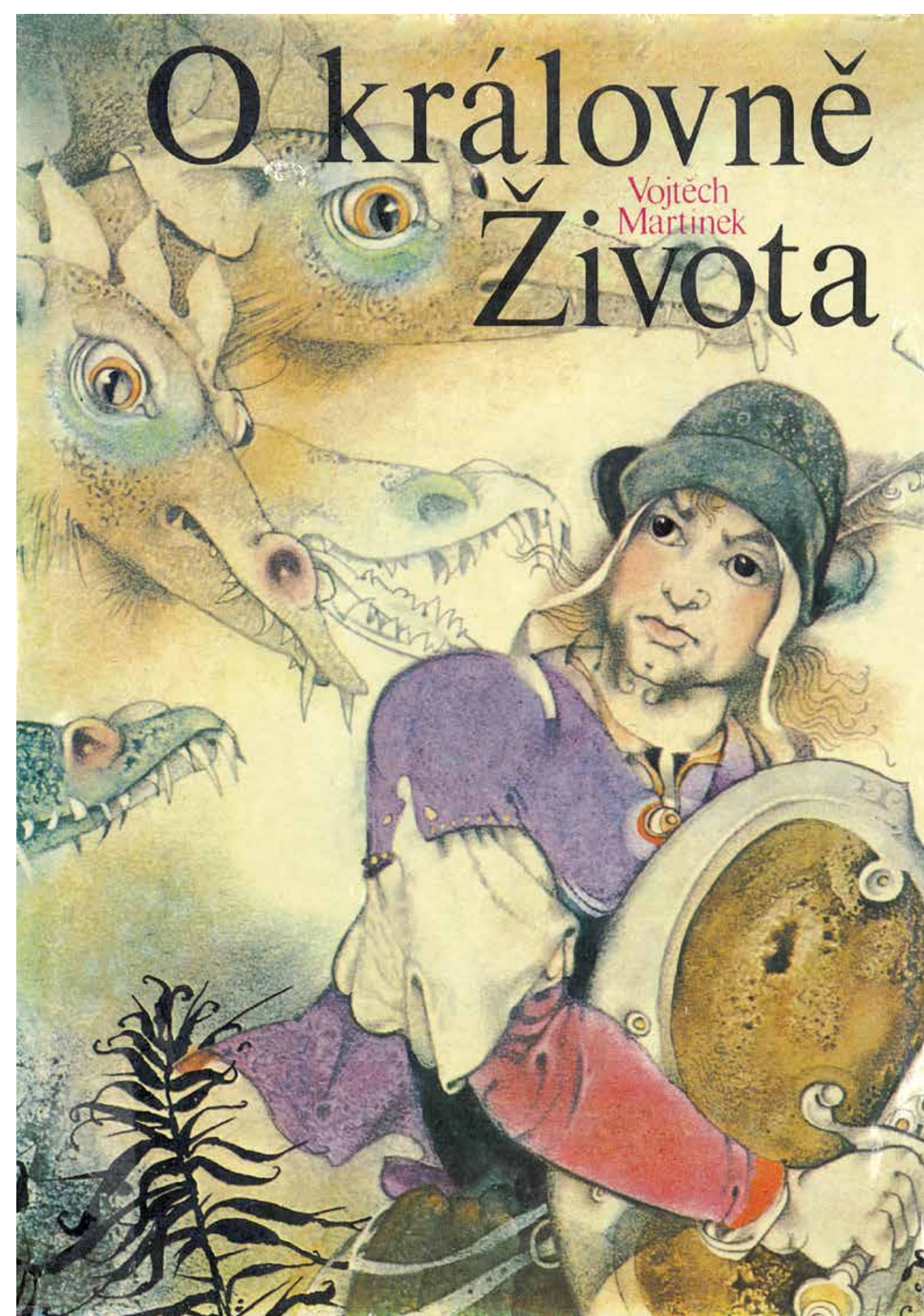
Pohádky

Dodnes známé a čtené jsou Martínkovy pohádky. Napsal jich celkem 31 a souborně vyšly v roce 1981 v knize *O královně Života*.

Martínkovy pohádky jsou zvláštní tím, že autor nevycházel z živého lidového vyprávění, ale těžil z odborného studia, nechával se inspirovat náměty a motivy české a mezinárodní pohádky. Spojoval evropské pohádkové motivy a náměty, volil tradiční postavy a hrdiny, avšak ve výsledném celku se jeho příběhy stávají novými a zvláštními „obnovenými obrazy“. Martínkova pohádková zpracování se vyznačují dějovou sevřeností, srozumitelností a zároveň vysokou uměleckou působivostí.

Audiokniha *O královně Života*, kterou v roce 2020 vydala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Obálka knihy *O královně Života*

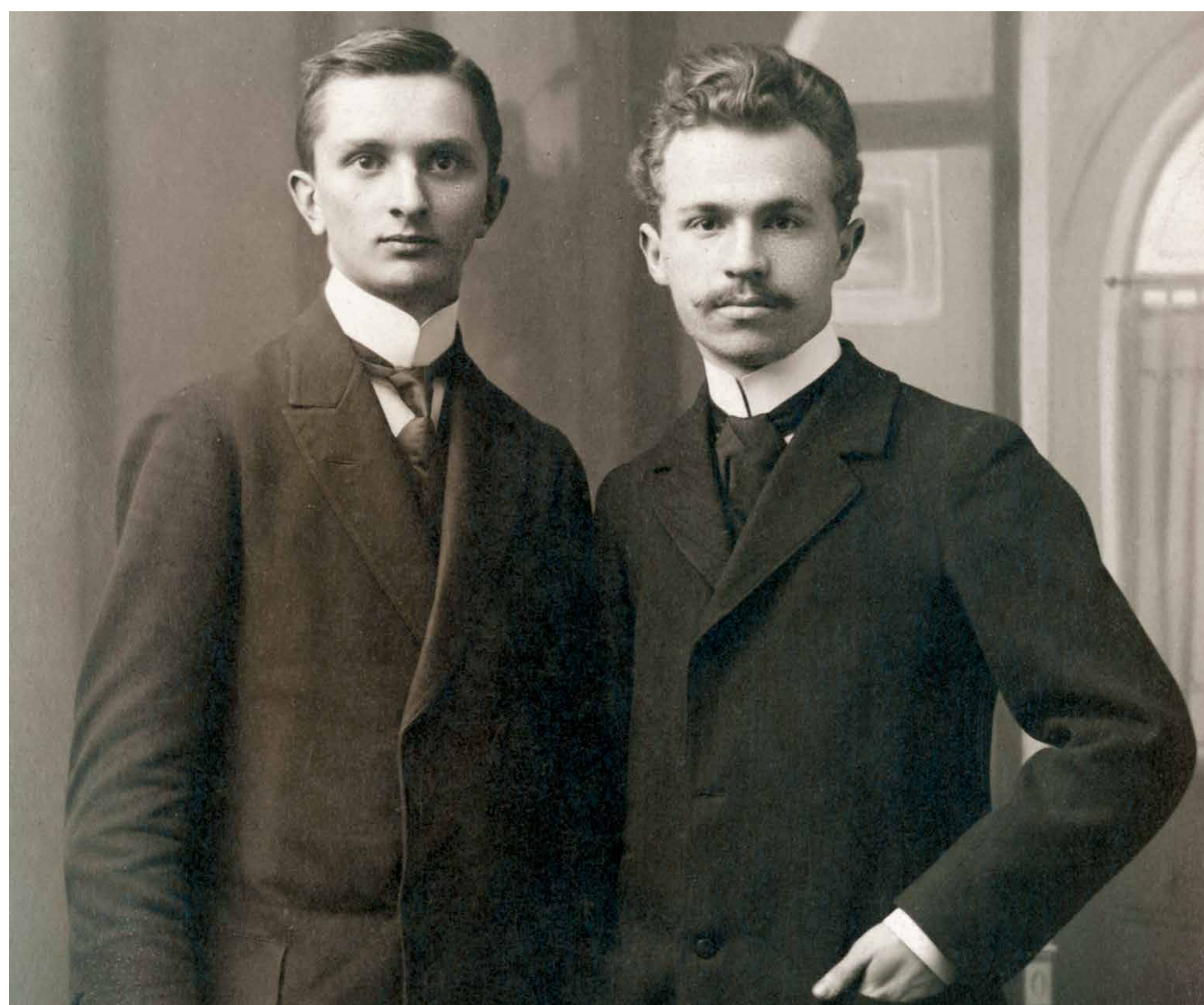
Ukázka z audioknihy

E-kniha ke stažení

Básně

Ačkoli je Martínek vnímán především jako prozaik, v průběhu celého života psal také básně. Nechával se inspirovat tvorbou Jaroslava Vrchlického, Josefa Svatopluka Machara či Petra Bezruče, po celý život si však především držel svůj vlastní básnický styl a nenechával se ovlivňovat nastupujícími směry. Trval si na svém vidění světa – zobrazoval symbolické napětí světla a tmy, dne a noci či úzkost ze života. Martínek je navíc jedním z mála autorů, kteří se v básních tematicky věnovali Ostravsku.

Vojtěch Martínek (vpravo) v roce 1909, kdy vydal svou první sbírku básní *Cesty*

Ostravské jaro

Má černá země – ne, ty nejsi jen
kamenné dýmy nad hradbami stěch,
v tmách rýsované šňůry svítilen,
komínů pýcha, strojů dravý spěch,

má černá země – ne, ty nejsi jen
zoufale k nebi naptažená pěst,
blyskavý úsměv nalícených žen,
grímasy robotníka: život nelze snést,

i s nocí neklidnou a rozhořelým dnem,
královno, žebráčko, stejně nesu tě,
má černá země – ale slyšel jsem,
jak temně šumí Odra v zákutí,

řálky voní v šerém zákoutí,
jehnědy raší, zem je prohřátá –
a chceš-li za havířské domky propoluiti,
na kousky půdy skáčí kůzlata,

a na haldách, v tom smutném království,
straň sirnými je toky sžíhána,
prach zakletými plameny se chví –
tam dnes jsem slyšel zpívat skřivana.

Báseň *Ostravské jaro* ze sbírky
Píseň o domovině (1937)

VOJTĚCH MARTÍNEK

MONOLOGY
JURY TŘANOVSKÉHO

Obálka knihy *Monology*
Jury Třanovského

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKY

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

Vojtěch Martinek

➤ Vojtěch Martínek jako literární historik

Vojtěch Martínek byl nejen tvůrcem prozaických a básnických děl, ale také autorem, který celý život o literatuře psal. Byl k tomu předurčen i svým špičkovým vzděláním – absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde vystudoval češtinu a němčinu, a svá studia dotáhl až k doktorátu (promoval 1916).

Martínek se věnoval literárním dějinám, a to nejčastěji ne jako vědec, který by přicházel s novými objevy, ale jako vzdělanec širokého rozhledu, který popularizoval poznatky pro širší okruh zájemců. Martínkovy statě tak nepřinášejí složitá pitvání formy literárních děl, ale snaží se postihnout celek, pojmenovat podstatu tvorby daného autora.

Velkou pozornost věnoval spisovatelům spjatým s regionem, např. Čenku Kramolišovi, Metoději Jahnovi či Františku Sokolu Tůmovi, o němž napsal svou jedinou větší monografii. Několik obdivných statí věnoval Petru Bezručovi.

S řadou spisovatelů si Vojtěch Martínek i dopisoval. Patřili mezi ně například Metoděj Jahn (172 kusů dochované korespondence), Viktor Kamil Jeřábek (138), Čeněk Kramoliš (130) či Petr Bezruč (101). Naprostá většina dochované korespondence Vojtěcha Martínka je v současné době uložena v Památníku Petra Bezruče při Slezském zemském muzeu v Opavě. Část z ní byla publikována i knižně.

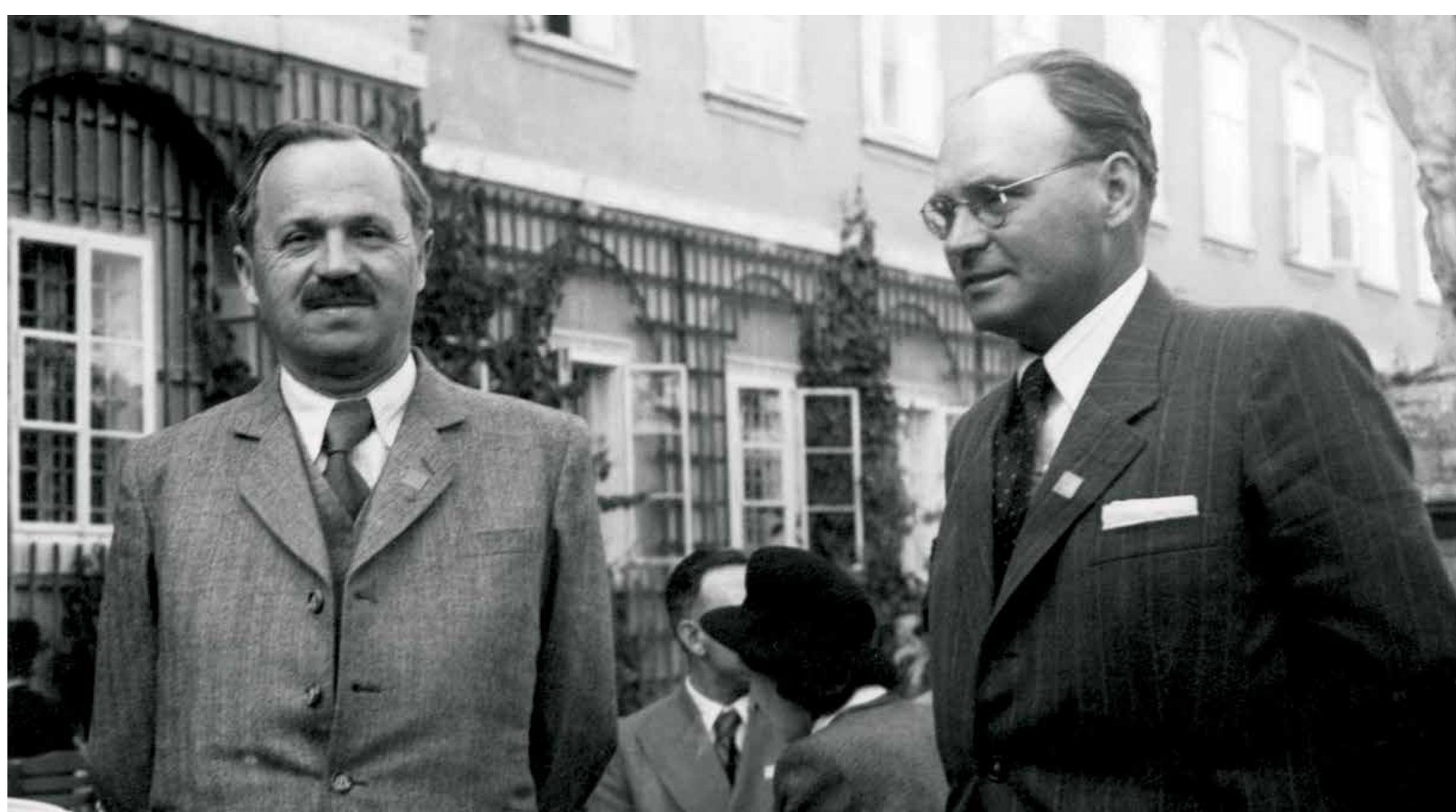
Moravští spisovatelé s Josefem Holečkem (sedící uprostřed s vousy) a Renátou Tyršovou (napravo od něj) v Rožnově pod Radhoštěm při příležitosti Valašského roku 1925, sedící vlevo Metoděj Jahn, sedící vpravo paní Fridrichová a Josef Kalus, stojící zleva: Vojtěch Martínek, neznámý, Adolf Veselý, lékárník A. Fridrich, Jan Petrus, František Sekanina, Vlad. Jahn, Čeněk Kramoliš, Jaro Kučera a Joža Vochala, na zemi sedí děti lékárníka Fridricha

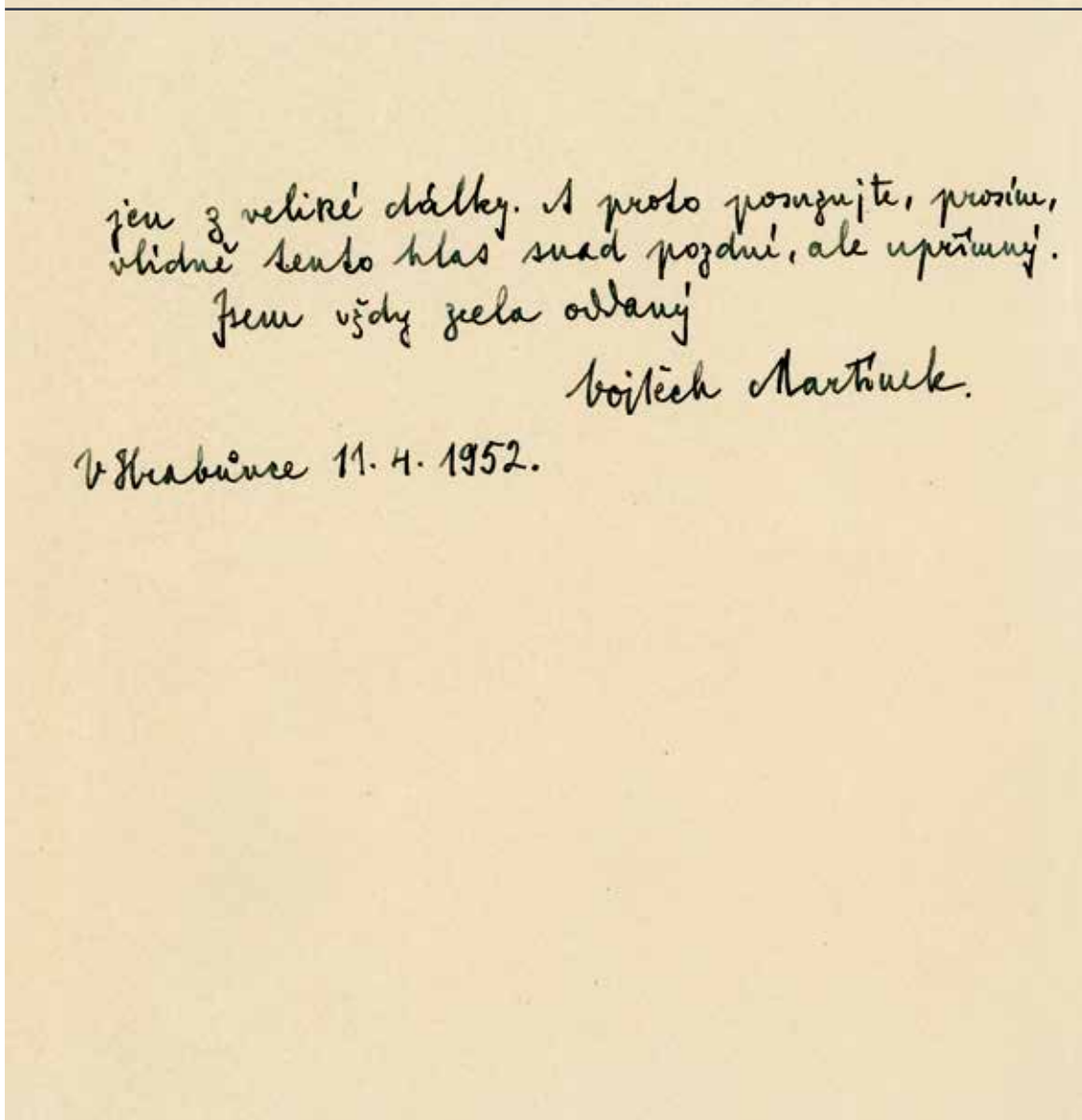
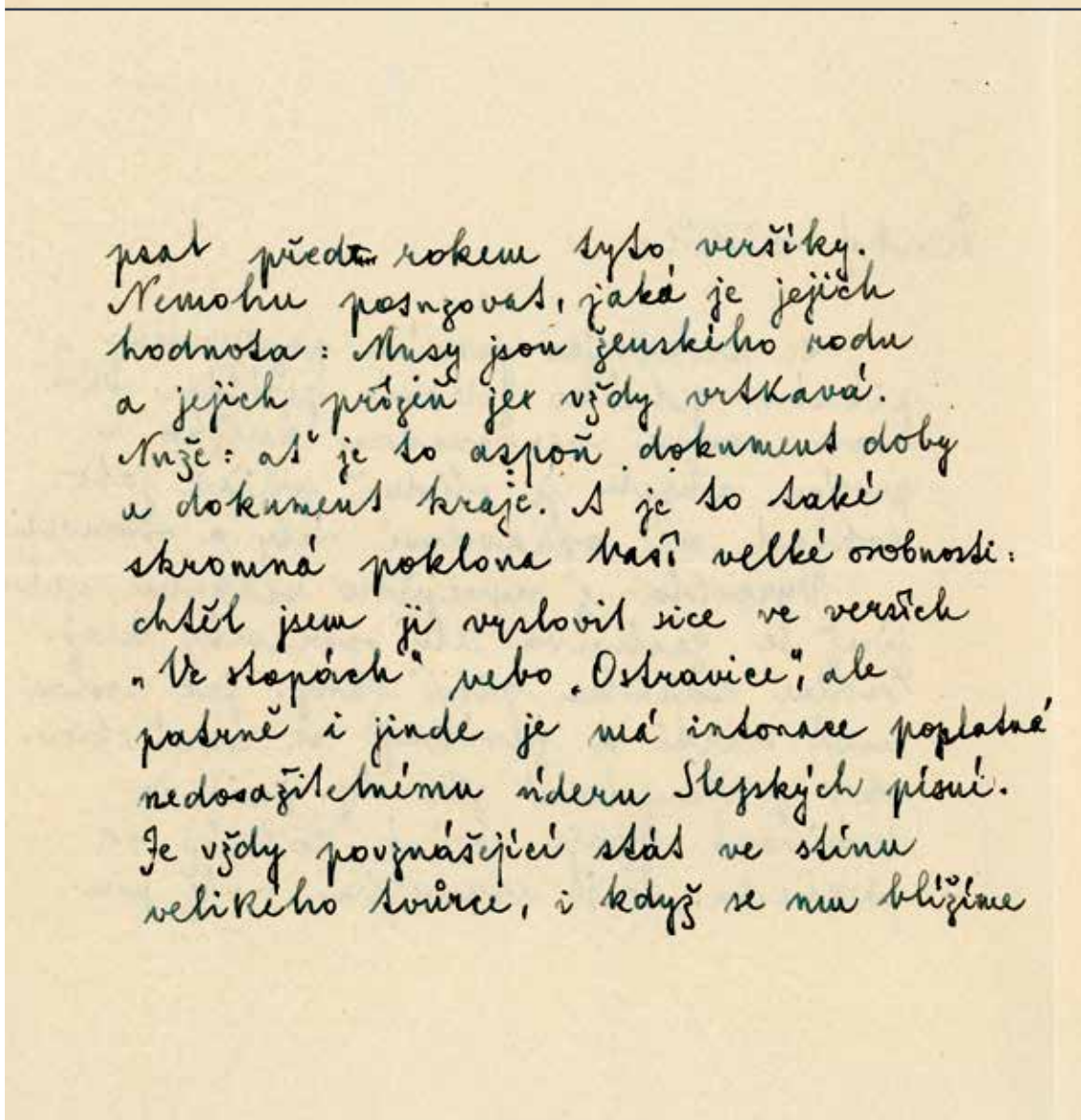
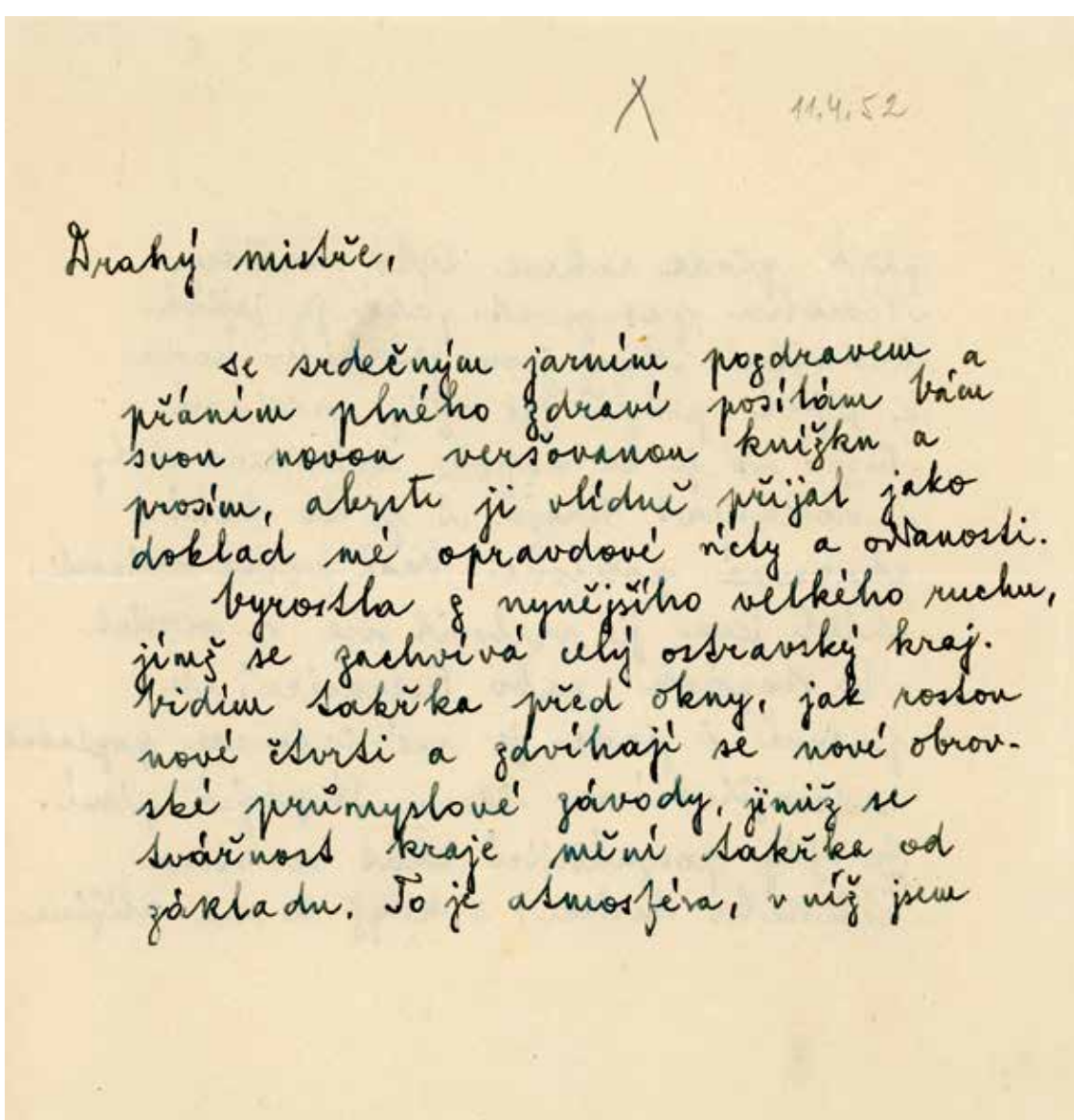
Vojtěch Martínek se spisovatelem Metodějem Jahnem a jeho manželkou Žofií v roce 1940

Přednáška Vojtěcha Martínka o Petru Bezručovi při příležitosti vernisáže výstavy Petr Bezruč – dílo a ohlas ve Slezském zemském muzeu v Opavě 17. srpna 1947

Vojtěch Martínek se spisovatelem A. C. Norem na Dobrušce 16. června 1946

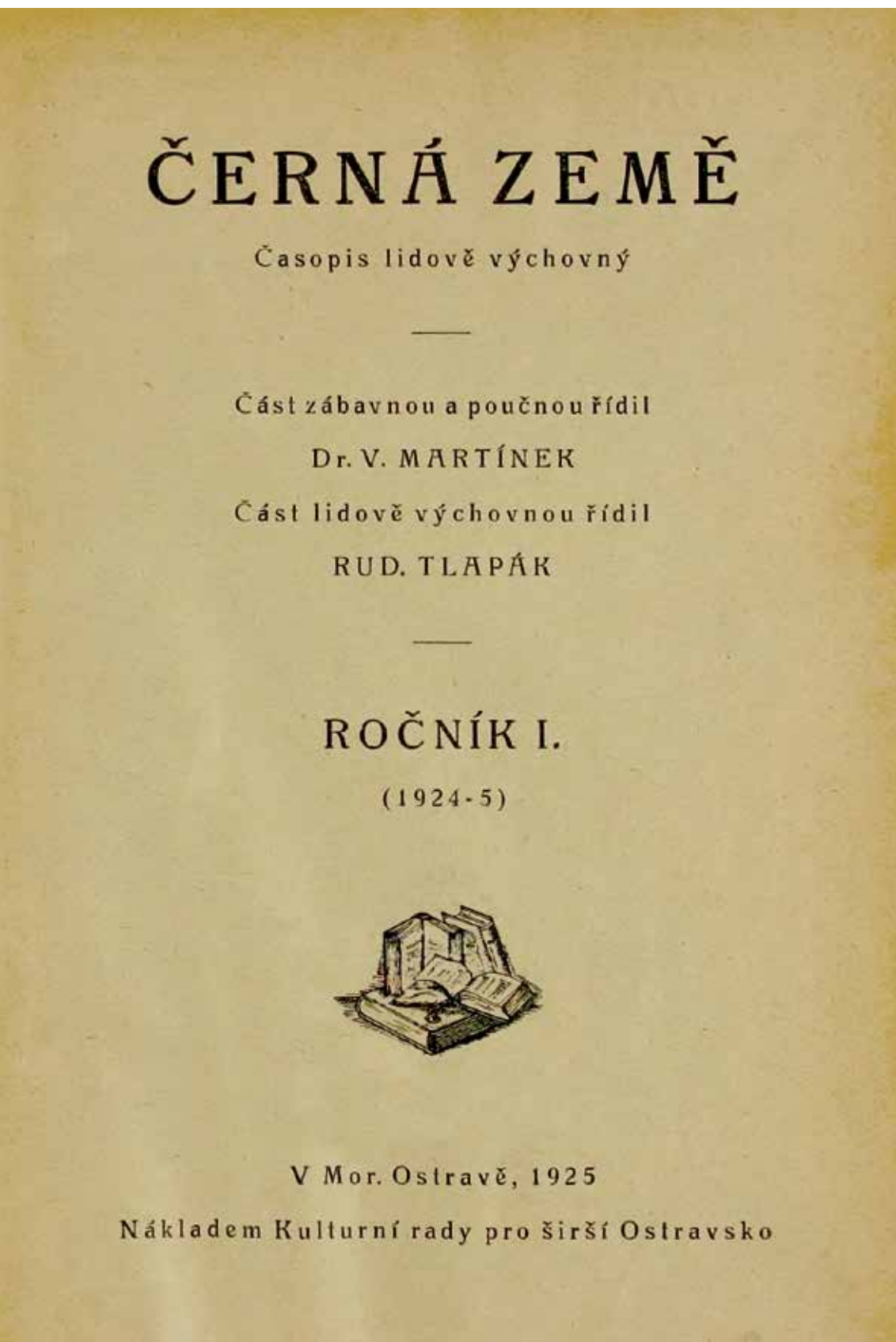
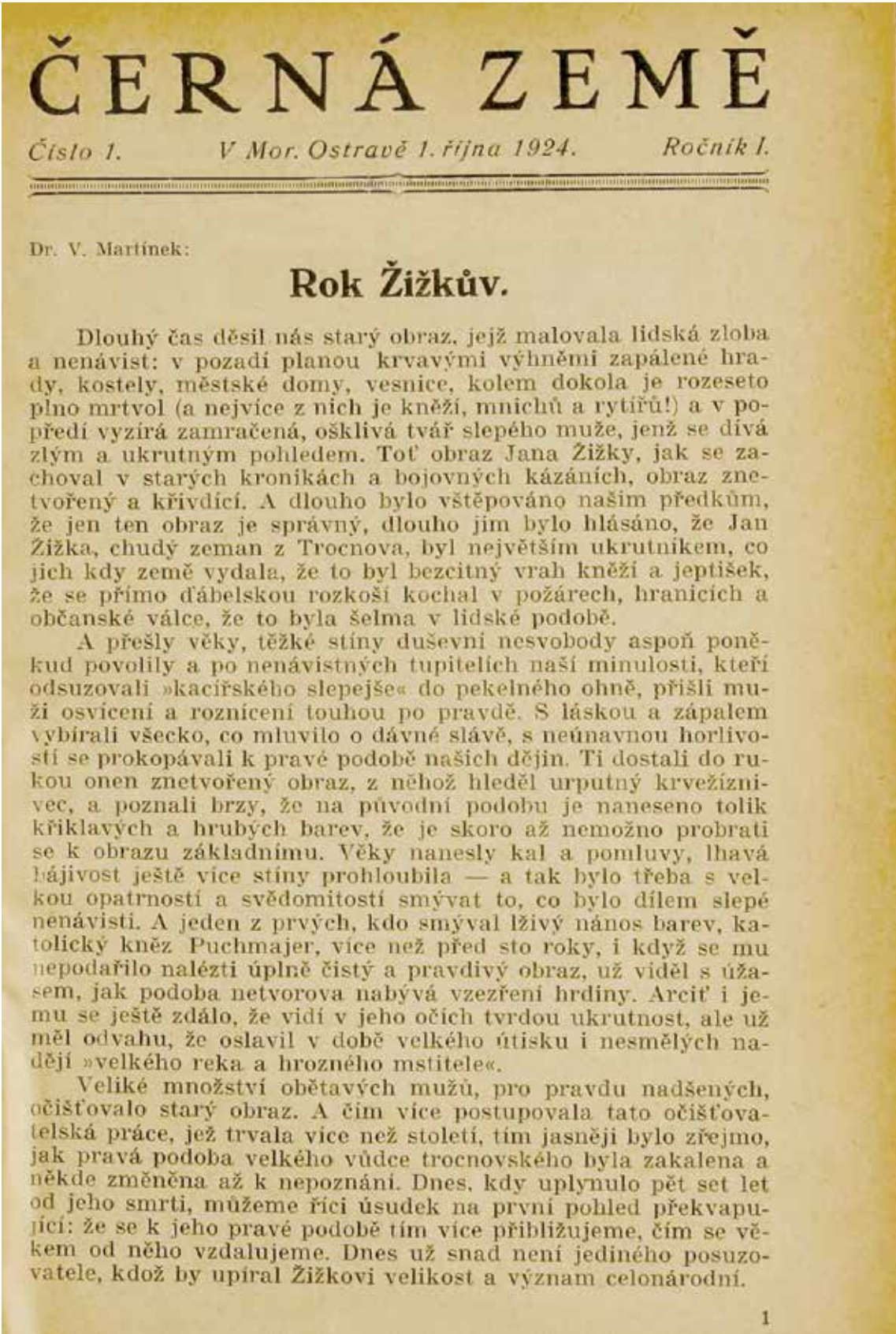
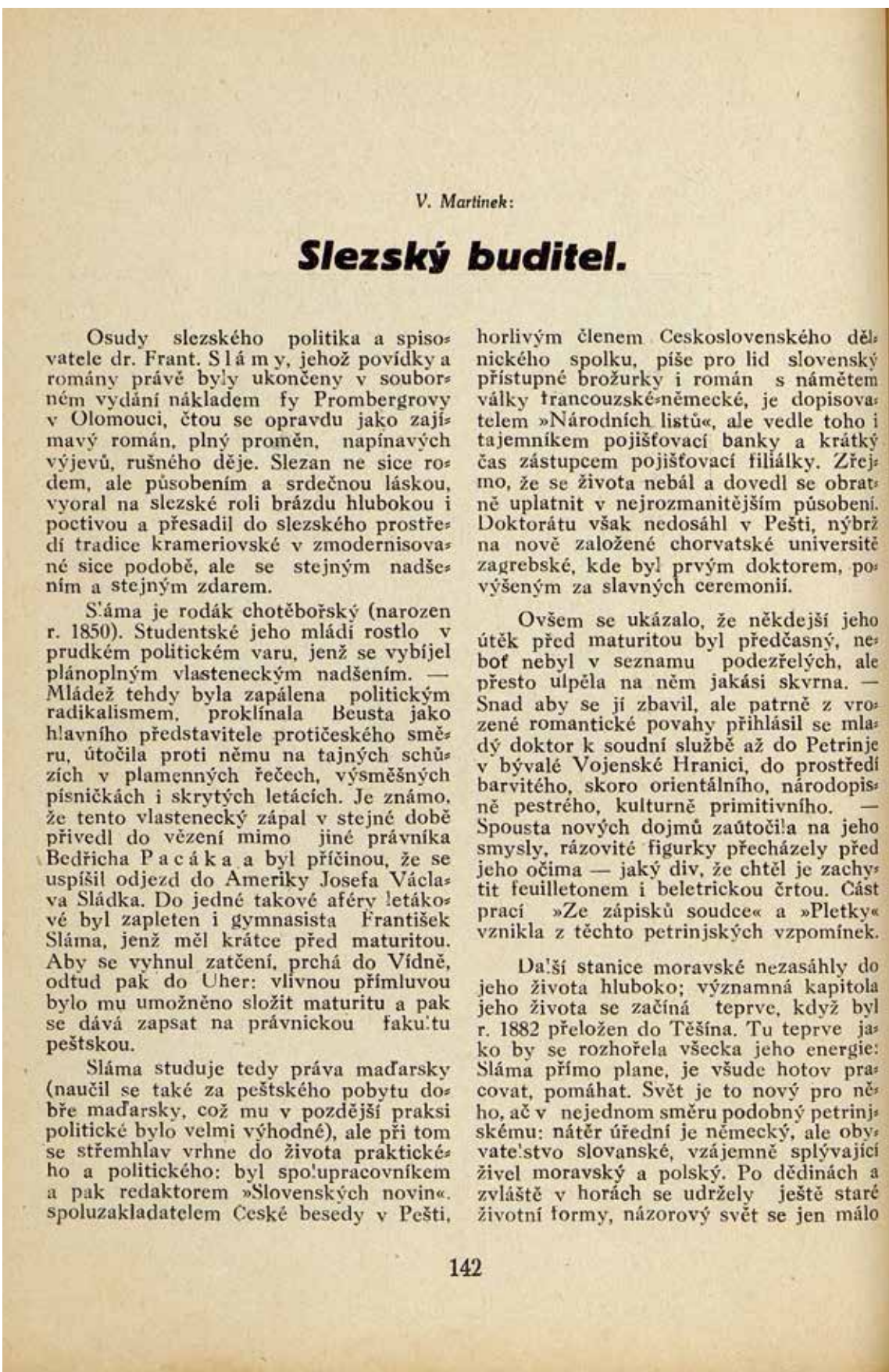
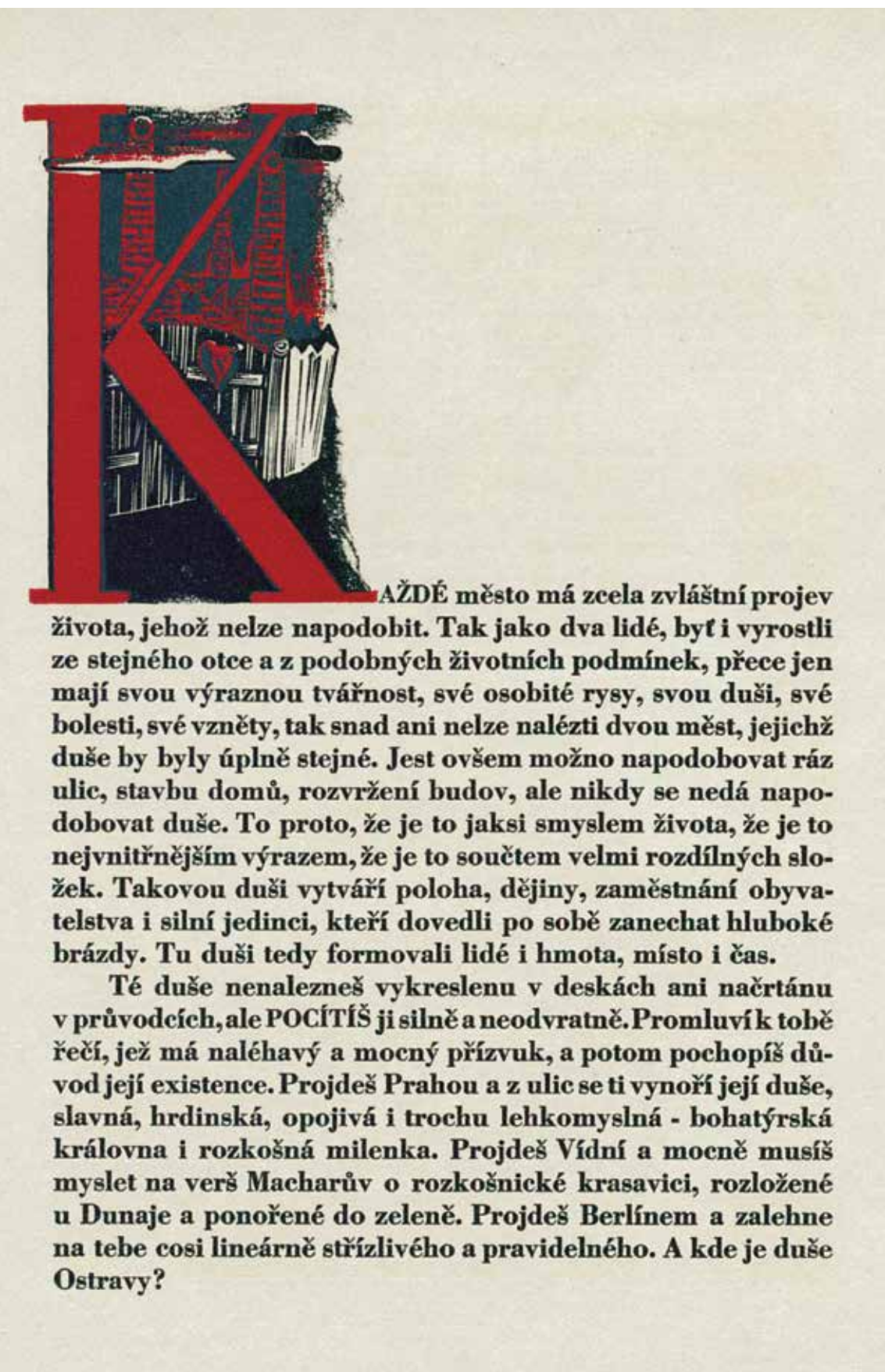
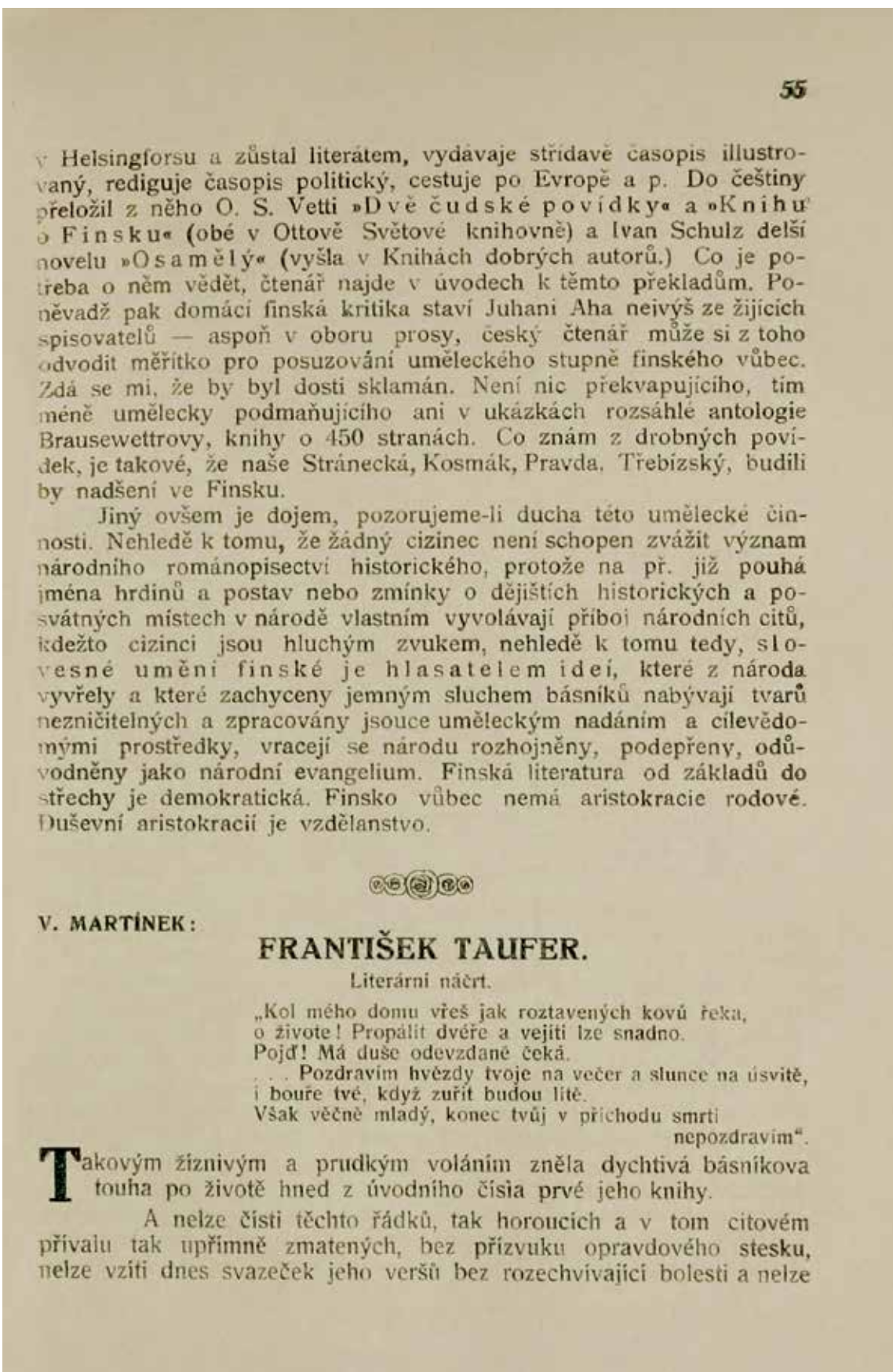
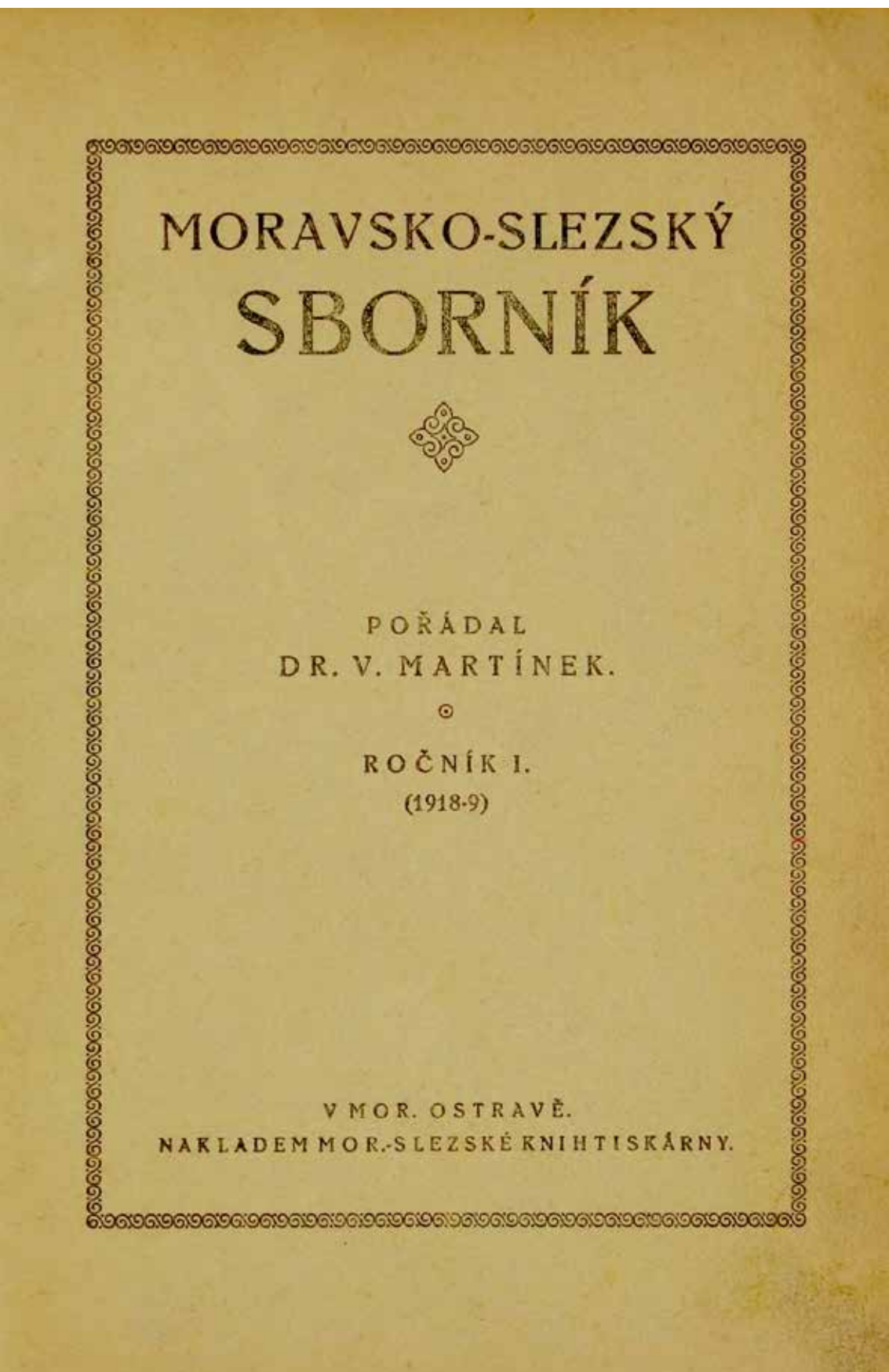
Dopis Petru Bezručovi zaslaný dne 11. dubna 1952

Vojtěch Martínek novinářem

Vojtěch Martínek psal po celý svůj život do novin a časopisů články o regionální kultuře. Byly to velmi často recenze nových knih a kritiky na ostravská divadelní představení, ale i delší úvahy a eseje. Publikoval je nejčastěji v *Moravskoslezském deníku*, významných ostravských novinách, kde působil také jako redaktor kulturní přílohy. Redigoval rovněž nejvýznamnější meziválečný ostravský kulturní časopis *Černá země*, kam také sám hojně přispíval. Martínkovo publicistické dílo shrnul v roce 1972 výbor nazvaný *Živné zdroje*.

K Martínkově publicistice můžeme řadit také vzpomínkové fejetony a eseje, např. v knižně vydaném textu *Postavy mých románů* odhaluje leccos ze zákulisí vzniku svých děl, mluví o přímých inspiracích, ale i reakcích, s nimiž se setkal po vydání některých svých knih.

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKA

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

*Vojtěch
Martínek*

└ (Ne)známé tváře Vojtěcha Martínka

Vojtěch Martínek je znám především jako spisovatel, novinář a literární historik. Za svůj život toho však stihl mnohem více. Poznejte další, (ne)známé, tváře Vojtěcha Martínka.

Středoškolský učitel

V roce 1914 nastoupil jako profesor na Matiční gymnázium v Moravské Ostravě, kde s výjimkou let 1941–1945, kdy byl na vlastní žádost penzionován, vyučoval až do roku 1947.

Dramaturg

V letech 1919–1923 byl dramaturgem činohry Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, na jehož zřízení se podílel.

Knihovník

V letech 1920–1922 působil jako správce Městské knihovny ve Vítkovicích, u jejíhož zrodu stál.

Rozhlasový pracovník

35 let spolupracoval s ostravským rozhlasem, pro který připravoval přednášky a fejetony, rozhlasové hry či četbu na pokračování. Psal např. krátké příběhové portréty českých spisovatelů, které sám nazýval „miniatury“.

Komunální politik

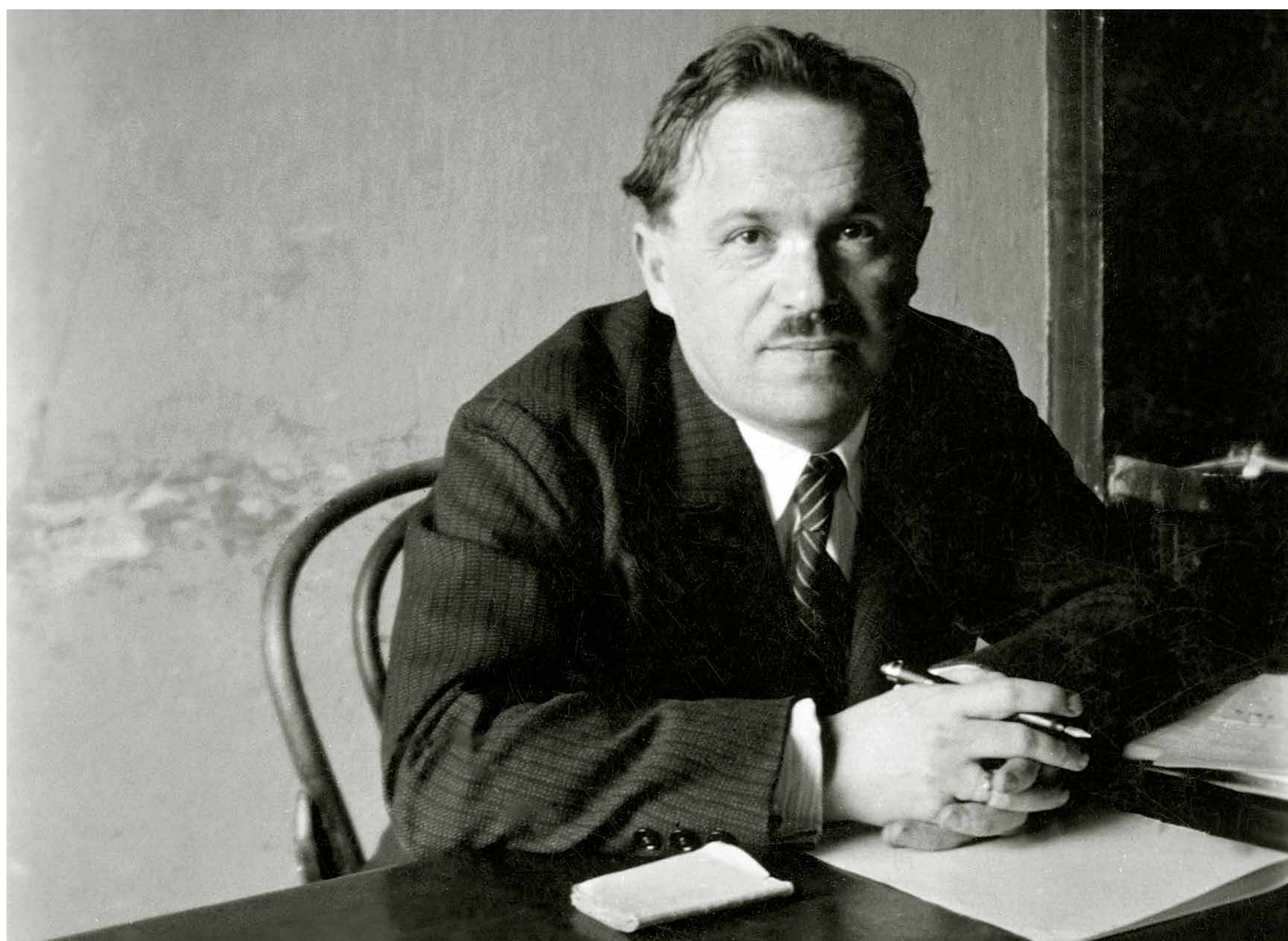
Byl činný i v komunální politice. V letech 1915–1919 byl obecním tajemníkem v Hrabůvce, po válce se pak stal poslancem národního výboru v Ostravě.

Osvětový pracovník

Významně se angažoval v řadě otázek veřejného života. Působil také jako jednatel a předseda Moravského kola spisovatelů, byl předsedou Společnosti Petra Bezruče v Opavě atd.

Vojtěch Martínek jako řečník při příležitosti tryzny za zemřelého Tomáše Garrigua Masaryka v roce 1937, foto Oppenheim, Moravská Ostrava

Vojtěch Martínek jako učitel ve třídě Matičního gymnázia v Ostravě

Tisková sekce plebiscitní komise ve Slezské Ostravě roku 1920, zleva: Vojtěch Martínek, předseda Národní jednoty slezské Tomáš Stypa, archivář Alois Adamus, redaktor a náměstek Zemského národního výboru pro Slezsko Jan Hejret

Vojtěch Martínek uprostřed Moravského kola spisovatelů, foto Jarmila Podbierová, Ostrava

DESET TVÁŘÍ VOJTĚCHA MARTÍNKY

Významný český spisovatel, literární kritik a publicista
* 11. dubna 1887 Brušperk
† 25. dubna 1960 Ostrava

Vojtěch Martinek

└ Vojtěch Martínek osobně

Vojtěch Martínek se narodil 11. dubna 1887 v Brušperku v rodině kožešníka Ludvíka Martínka a jeho druhé ženy Anežky, rozené Dluhé (Dlouhé), v domě čp. 136 (dnešní dům na ul. Dr. Martínka 184).

V roce 1914 se v dřevěném kostele sv. Kateřiny v Hrabové oženil s Otílií Klegovou.

Ve 20. letech bydleli manželé Martínkovi v Hrabůvce ve vile Josefa Klegy (Martínkova tchána). V letech 1929–1930 si pak dali vystavět v Hrabůvce nový domov – vilu na dnešní Klegově ulici (dnešní čp. 341), kterou navrhl roku 1928 arch. Karel Gajovský.

Jelikož manželé Martínkovi sami nemohli mít děti, přijali za svého synovce Josefa. Ten byl však v roce 1942 zatčen a deportován do Osvětimi, kde v následujícím roce zemřel. V roce 1945 se pak druhé sestře Otílie narodil syn Vojtěch, kterého manželé Martínkovi záhy adoptovali.

25. dubna 1960 Vojtěch Martínek zemřel ve vítkovické nemocnici. Pohřeb na obecním hřbitově v Hrabůvce (na Klegově ulici nedaleko Martínkovy vily) se odehrál 27. dubna. Po zrušení hřbitova v roce 1975 byly ostatky uloženy na ústředním hřbitově ve Slezské Ostravě.

Rodný dům Vojtěcha Martínka v Brušperku před přestavbou

Vojtěch Martínek odpočívající v trávě

Svatební fotografie Vojtěcha Martínka a Otílie Klegové, 23. května 1914, foto C. Pietzner, Moravská Ostrava

Během rodinného výletu na Hukvaldy asi roku 1930

Manželé Martínkovi na zahradě vily Josefa Klegy (Martínkova tchána) v Hrabůvce, kde bydleli v letech 1922–1929

Manželé Martínkovi na dovolené ve Sliači roku 1933

Hrob Vojtěcha Martínka